

Беларускае Шуманаўскае таварыства
ГА “Цэнтар Супольнасьць”
Полскі фонд імя Рабера Шумана

Як заснаваць Эўрапейскі клуб у школе?

Аўтары:

Радаслава Вячорка
Волга Каляда
Алена Кулаева
Тамара Мацкевіч

Публікацыя зроблена ў рамках праграмы
Польскага фонду імя Рабера Шумана
«Партнёрства для Еўропы. Еўрапейскі дыялог:
Польшча — Беларусь»

Выданне кнігі ажыццяўлялася пры падтрымцы:

Konrad
-Adenauer-
Stiftung

Праект быў дафінансаваны са сродкаў праграмы Польска-амерыканскага фонду свабоды «Перамены ў рэгіёне» (RITA),
якую адмініструе Фонд «Адукацыя для дэмакратыі»

ЗЪМЕСТ

ЧАСТКА I. Як заснаваць Эўрапейскі клуб у школе?2

**ЧАСТКА II. Мэтадычны дапаможнік для стваральнікаў школьніх
эўрапейскіх клубаў**

1.	Магчымыя кірункі дзейнасці Эўраклюбу.....	17
2.	Эўрапейскі дзень у школе.....	18
3.	Анкета “Быць эўрапейцам”.....	18
4.	Інтэграцыйныя й навучальныя сэмінары.....	21
4.1.	Сэмінар для падлёткаў “Я ё сучасны съвет”.....	21
4.2.	Сэмінар-трэнінг “Што такое дэмакратыя?”.....	28
5.	Школьны дыскусійны клуб.....	33
5.1.	Як заснаваць школьны дыскусійны клуб.....	35
5.2.	Мэтадычныя распрацоўкі тэматычных паседжанняў моладзевага дыскусійнага клубу Менску.....	37

ЧАСТКА III.

Магчымасці далучэння да эўрапейскіх праграмаў.....47

Кароткія звесткі пра аўтараў.....52

ЧАСТКА I

ЯК ЗАСНАВАЦЬ ЭЎРАПЕЙСКІ КЛЮБ У ШКОЛЕ?

Няма дакладных інструкцыяў да працэдуры стварэння ЭШК. Кожная школа можа зрабіць гэта па-свойму, зыходзячы з умоваў, рэсурсаў, асаблівасцяў і стану выхаваўчай працы ў школе. Пры стварэнні ЭШК трэба ўлічваць магчымасці школы, рэальныя ўмовы, у тым ліку матэрыяльныя, якія змогуць забясьпечыць выкананьне задуманага. Перш за ўсё арганізатар ЭШК мусіць дакладна вызначыць мэты й задачы, зъмест і кірункі дзейнасці, магчымых партнераў.

Напачатку стварэння ЭШК не павінен разылічваць на нейкае асаблівае становішча ў школе, бо ён ствараецца ў існуне на правах нефармальнай арганізацыі. Лепш за ўсё, калі ён уваљеца ў систэму выхаваўчай працы ў школе ў знойдзе сваю нішу пры выкананьні агульнашкольных задачаў, будзе працеваць у шчыльнай сувязі зь іншымі клубамі й гурткамі (напрыклад, *лектарская група, клуб “Інтэлект”, клуб “Гісторычны мэрыйдан”*).

Мінімум, неабходны для стварэння ЭШК: ініцыятыва настаўніка, група зацікаўленых вучняў, згода дыректара школы.

Мэты стварэння ЭШК:

- Папулярызацыя ідэі Эўрапейскага Звязу сярод настаўнікаў, вучняў і іхных бацькоў.
- Пашырэнне ведаў пра краіны ЭЗ.
- Развіццё грамадзянскай і нацыянальнай сывядомасці вучняў: усьведамленыне Беларусі як часткі Эўропы, вывучэнне сваёй культуры, мовы, традыцый як часткі агульнаэўрапейскіх каштоўнасцяў.
- Выхаванье эўрапейскай сывядомасці, пачуцця адказнасці грамадзяніна Эўропы за бяспеку ўсіх народаў, абарону правоў асобы, захаванье чысьціні навакольнага асяродзьдзя.
- Усьведамленыне неабходнасці вывучэння замежных моваў.
- Стварэнне ўмоваў для ўсталяванья контактаў, сяброўскіх, партнёрскіх сувязяў з іншымі Эўрапейскімі школьнімі клубамі.
- Навязанье й развіццё контактаў з раўналеткамі ў ЭЗ.

Якім павінен быць апякун ЭШК?

1. Апякун ЭШК вызначаецца сваімі ўласнымі перакананьнямі ў ідэі эўрапейскай інтэграцыі.

Немагчыма быць апекуном ЭШК і самому не ўспрымаць ідэі эўрапейской інтэграцыі. Таму ў гэтай ролі мусіць выступаць асона, якая мае эўрарэалістычныя ці эўрааптымістычныя пазыцыі. Паколькі ЭШК зьяўляюцца праваднікамі ідэі эўрапейской інтэграцыі, настаўнік, які стварае клуб, павінен сам мець дастаткова грунтоўныя веды ў гэтым пытаньні (ци прынамсі імкнуцца да гэтага).

2. Апякун ЭШК мае добрыя дачыненныі з вучнямі й умела абавіраецца на іх у рэалізацыі эўрапейской ідэі.

Настаўнік павінен мець добры кантакт з вучнямі, уласны ўплыў на іх, быць аўтарытэтным, мець дастаткова вольнага часу й уласнага жаданьня, каб пераканаць іншых. Вакол ідэі ўтварэння ЭШК неабходна стварыць атмасферу зацікаўленасці, неардынарнасці, незвычайнасці.

3. Апякун ЭШК знаходзіць падтрымку ў адміністрацыі й калегаў.

Стварэнне ЭШК ня можа быць вырашана аўтарытарна, накшталт: “Клубу быць”. Спачатку ідэя павінна зьявіцца, а надалей ёю спакваля трэба падзяліцца з настаўнікамі й вучнямі, якія ў будучыні змогуць, на думку ініцыятара, стаць добрымі дарадцамі. Ідэя павінна пачаць працаваць “у масах”. Безумоўна, нейкім чынам трэба давесці яе да дырэктора, бо шмат будзе залежаць ад ягонай падтрымкі. Ня варта пры гэтым проціпастаўляць сябе й ідэю стварэння ЭШК дзяржаўнай палітыцы. Наадварот, трэба як мага часцей звязацца да ідэяў эўрапейскага вымярэння ў адукацыі, пунктаў Балёнскай дэкларацыі, плянаў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусі прыняць Закон аб вышэйшай адукацыі, адной з галоўных мэтаў якога будзе прызнаньне беларускіх дыплёмаў у Эўропе. Карацей, трэба пераканаць адміністрацыю, што ЭШК – толькі рашучы крок наперад ў кірунку пашырэння ведаў пра Эўропу, выхаваньня эўрапейскай сывядомасці ў вучняў і настаўнікаў. Для краіны, якая знаходзіцца ў цэнтры Эўропы, гэта натуральная.

4. Апякун умела спрыяле шчырай зацікаўленасці вучняў.

І ўсё ж такі найперш – дачыненныі з вучнямі, бо менавіта ад іх залежаць вынікі працы. Пэўна, трэба пачынаць размову з вучнямі тых клясаў, у якіх выкладаеш. Расправядзіце ім пра ідэю ЭШК і ягоныя магчымасці:

клуб дапаможа ім ня толькі пашыраць свае веды пра Эўропу, вывучаючы культуру эўрапейскіх дзяржаваў ня толькі з кніжак ці відэа, але й супольна бавіць вольны час, арганізоўваючы цікавыя гульні, конкурсы, вечарыны. Зъявіцца магчымасць наладзіць контакты з раўналеткамі замежжа, якія маюць падобныя клубы.

Як зацікавіць вучняў

Каб зацікавіць вучняў, неабходна выкананы шэраг умоваў:

1. Праца ў ЭШК сваёю формаю павінна істотна адрознівацца ад пазакляснай працы ў школе;
2. Яна не павінна паўтараць тое, што ўжо вядома вучням са школьнай праграмы;
3. Навізна павінна прысутнічаць ва ўсім: назве ЭШК, ягоным лягатыпе, спосабах інфармаванья й правядзеняя акцыяў;
4. Усё, што ладзіць ЭШК, павінна быць пабудавана на зацікаўленасці, эмацыйнасці, займальнасці;
5. У аснове дзейнасці ЭШК павінна быць жывая справа; вельмі важна праводзіць рэгулярныя сустрэчы з цікавымі асобамі; дарэчы, гэта могуць быць і самі вучні, якія побывалі ў краінах ЭЗ;
6. У працы ЭШК абавязкова маюць прысутнічаць элемэнты гульні й спаборніцтва, напр., рэгулярныя конкурсы эўрапейскай тэматыкі з узнагароджваннем пераможцаў.

Прыкладныя этапы стварэння ЭШК

- Настаўнік, зацікаўлены ў ЭШК, вывучае магчымасці яго стварэння, вылучае вучняў, настаўнікаў, зь якімі пакрысе дзеліцца думкамі аб стварэнні ЭШК.
- Адбываецца першое спатканье ініцыятыўной групы вучняў і настаўніка, зацікаўленага ў стварэнні ЭШК, дзе абмяркоўваюць праект працы клубу, вызначаюць галоўныя мэты, задачы й кірункі працы. Настаўнік павінен зацікавіць вучняў пэрспэктывамі дзейнасці. Вучнёўская група ня мусіць быць вялікай: колькасць яе – 7-10 чалавек. Не абавязкова, што гэта вучні, якія вылучаюцца выдатнымі ведамі; лепш за ўсё, калі гэта будуць нефармальныя лідэры з розных клясаў, крыху

знаёмыя адно з адным. Таму першую частку спатканьня было б лепш прысьвяціць іхнаму знаёмству паміж сабой. Ужо падчас першай нефармальнай сустрэчы вучні павінны бачыць мапу Эўропы, адрозніваць краіны – удзельніцы Эўразьвязу, краіны, якія маюць намер стаць імі, месца сваёй дзяржавы сярод іншых.

- Прыкладны плян дзейнасці падаецца на разгляд дырэктару школы, вучнёўскаму самакіраванню. Бяз згоды й зацверджаньня пляну працы ЭШК дырэктарам дзейнасць клубу ня мае афіцыйнае базы. “Ініцыятыўная група” можа зьвярнуцца да дыректара са сваім праектам, пры гэтым заручыўшыся падтрымкай настаўнікаў, якіх апякун ЭШК змог пераканаць у важнасці справы.
- Плян падаецца на зацверджаньне пэдагагічнай радзе. Добра было б, каб гэта зрабілі самі вучні, што спрыяла б папулярызацыі ідэі сярод настаўнікаў школы й узмацніла разуменне пэдагагічнае значнасці справы.
- Пра стварэнне ЭШК трэба пайфармаваць вучняў, настаўнікаў, бацькоў. Гэта можна зрабіць рознымі шляхамі, залежна ад магчымасцяў школы: паведамленыні праз радыёузел, інфармацыйны стэнд, школьнью газэту, улёткі, спэцыяльныя плякаты пра перспектывы дзейнасці Эўрапейскага школьнага клубу, паведамленыні на бацькоўскім сходзе. Уся інфармацыя мусіць быць яскравая, маляўнічая, адразу прыцягваць увагу.
- Час зьвярнуцца да распрацоўкі Статуту ЭШК. Гэта вельмі важны дакумэнт, ён вызначае арганізацыйныя бакі дзейнасці клубу, яго мэтавае прызначэнне. Статут надае ЭШК легітымнасць, дазваляе зарэгістраваць ЭШК як грамадzkую школьнную моладзевую арганізацыю. Статут прымаецца на агульным сходзе ўсіх сяброў клубу (гл. *Дадатак 1*).
- Паколькі ЭШК будзе папаўняцца, патрэбна распрацаваць парадак уступленья ў яго. Тым ня менш, колькасны склад ЭШК не павінен быць вялікі: аптымальна – чалавек дваццаць актыўных сяброў. Калі больш -- будзе цяжэй забяспечваць трывалыя контакты. ЭШК павінен быць у пэўнай ступені “элітарнай” арганізацыяй. Каб стаць яго сябрам, трэба мець жаданье й магчымасці нешта рабіць для ідэі. А вось колькасць арганізацыі, зь якімі контактуе ЭШК, хай будзе як найбольшай. Урэшце, зразумела, што колькасны склад ЭШК будзе мяняцца, бо арганізацыя жывая й абсолютна новая; трэба адразу ўсьвядоміць, што зь цягам часу некаторыя вучні, якіх не захопіць ідэя ЭШК, пакінутуць клуб, іншыя, наадварот, захочуць актыўна працаваць.
- Падчас наступных спатканьняў трэба ўзгадніць форму рэалізацыі пляну, выбраць кіраўніцтва клубу, разъмеркаваць абавязкі й заданьні паміж усімі. Магчыма арганізаваць гэта за прыкладам

дэмакратычных выбараў, з абавязковым абмеркаваньнем плятформаў кандыдатаў на пасаду старшыні Рады. Вельмі важна, каб школьнікі ў клубе займаліся справамі, якія яны любяць, якія ў іх найлепш атрымоўваюцца. Гэта неабходна ўлічаць пры разъмеркаваньні абавязкаў. Пры гэтым важна акрэсліць і права кожнай асобы.

- Каб выбраць назvu клубу й стварыць ягоны лягатып, лепш правесці конкурс сярод вучняў школы, з умовамі якога пазнаёміць усіх праз авесткі й плякаты.
- Сябрам клубу патрэбнае памяшканье для працы й сустрэчаў. Можна зьвярнуцца да дырэктара школы. Хутчэй за ўсё гэта будзе кабінэт настаўніка – апекуна клубу. Трэба паклапаціцца пра выгляд памяшканья, зь цягам часу аздобіць яго інфармацыйнымі стэндамі пра краіны Эўразіі, плякатамі, календарамі.
- Варта зьвярнуцца да Інтэрнэту, пазнаёміцца са справамі тых ЭШК, якія існуюць ужо даўно, маюць добры досьвед, падрабязна апісаныя на старонках іхных сайтаў.
- Перад афіцыйным адкрыццем ЭШК усе сябры клубу павінны ясна ўсьведамляць сабе мэты й задачы, плян дзейнасці клубу на год, сваё месца й ролю ў яго выкананьні. Плян ЭШК – важны дакумэнт, да якога доступ мае кожны сябар клубу, і плян павінен знаходзіцца на адкрытым месцы.

Плян можа мець прыблізна такую форму:

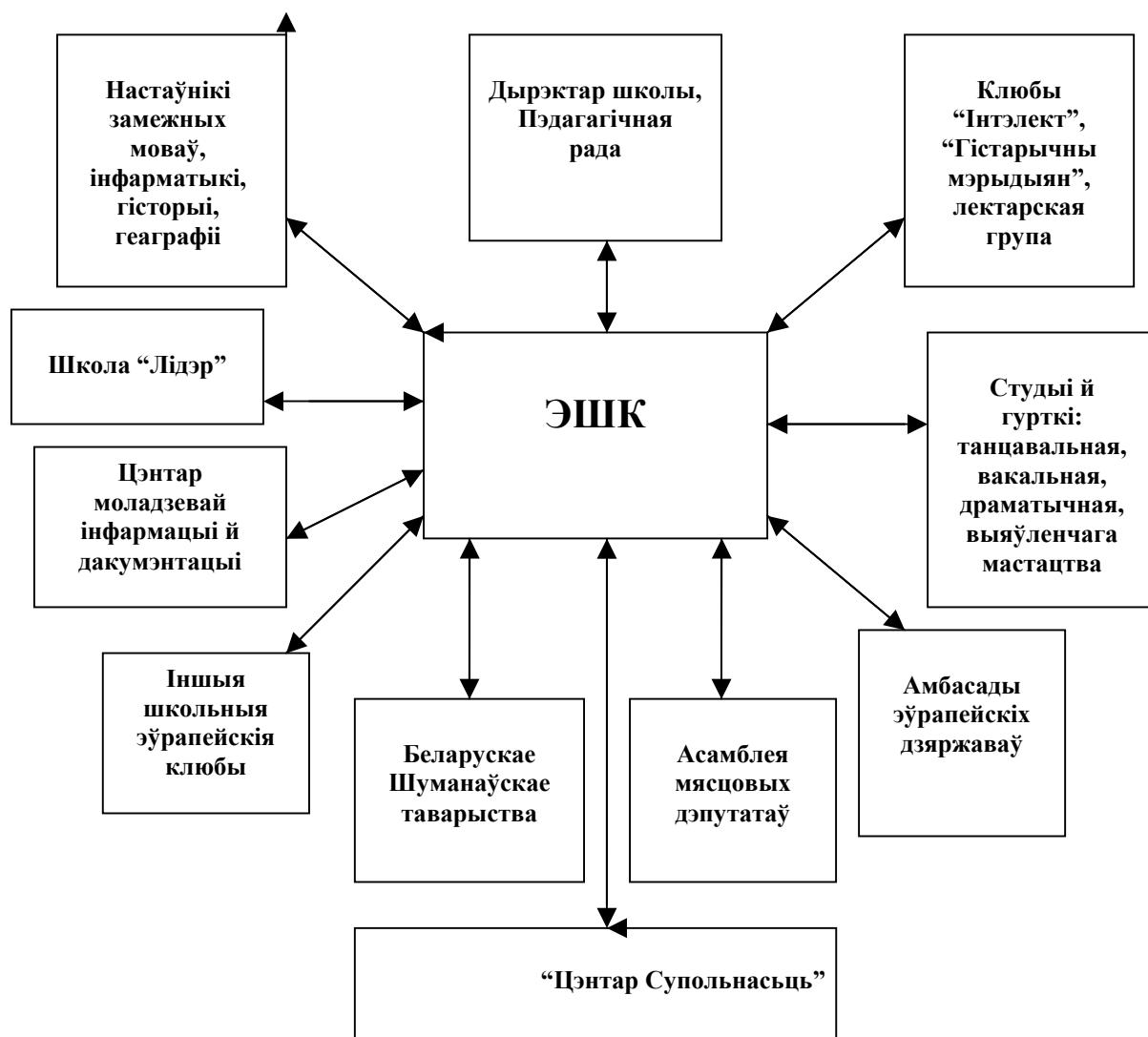
Тэрмін выкананьня	Справа	Формы рэалізацыі й патрэбныя сродкі	Хто арганізуе й удзельнічае	Магчымыя партнёры	Адказны за выкананьне
01 лютага -10 сакавіка 2004 г.	<p>Усталяваньне сувязяў са Эўрапейскімі школьнікімі клубамі Польшчы з мэтай вывучэння спектру іхнае працы. Акрамя таго, магчымыя тэмы для абмеркаваньня:</p> <p>-- сярод вучняў: асаблівасці навучаньня, адпачынку, працаўладкаваньня на вакацыях, развіццё мастацкіх здольнасцяў вучняў, вывучэнне магчымасцяў сумеснага адпачынку;</p> <p>-- сярод настаўнікаў – аўтаматизація досьведам у выхаваньня ў выкладаньня предметаў.</p>	<p>Арганізацыя перапіскі праз E-mail з:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <u>Euro-Junior, Szkoła Podstawowa w Bostowie;</u> 2) <u>Euroklubik, Szkoła im. Henryka Sienkiewicza;</u> 3) <u>Sokrates, Gimnazjum w Budzowie;</u> 4) <u>Eurostrada 10, Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 10;</u> 5) <u>Młodzi Europejczycy, sow nr 2 – Szkoła Podstawowa nr 46;</u> 6) Klub Europejski, Liceum nr 47 im. Roberta Shumana w Warszawie – www.primus.com.pl. <p>Патрэбныя выдаткі на паслугі Інтэрнэту.</p>	<p>Вольга, Марыя, Андрэй, сэктар інфармацыі, настаўнік польскай мовы</p>	<p>Беларускае Шуманаўскае Таварыства</p>	<p>Вольга</p>

Кожнае новае спатканьне трэба пачынаць з аналізу выкананьня пляну, зъ інфармацыі ад асобы, якая мела пэўнае даручэнье.

Магчымыя партнёры ЭШК у школе й па-за яе межамі

Новаствораны ЭШК паведамляе пра сябе Беларускаму Таварыству імя Рабэра Шумана, якое стварае базу звестак пра ЭШК на тэрыторыі Беларусі. Дзякуючы гэтаму ЭШК можа разылічваць на сумесную працу зь іншымі клубамі. Створаны ЭШК дасылае падрабязную інфармацыю пра сябе: назва клубу, час паўстаньня, назва й нумар школы, адрес, тэлефон, e-mail, прозвішча й імя апекуна клубу, мэты й кірункі дзейнасьці ЭШК, перспектывы далейшай распрацоўкі праекту.

Каб дзейнасьць ЭШК сапраўды мела добрыя вынікі, клубу патрэбныя трывалыя сувязі й падтрымка як унутры школы, так і далёка па-за яе межамі. У кожнай школе гэта будзе вырашацца па-рознаму, але, магчыма, будзе выглядаць прыкладна так:

На этапе станаўлення ЭШК павінен і мае права атрымліваць мэтадычную, інфармацыйную, матэрыяльную падтрымку. Пры рэалізацыі плянаў апекуну ЭШК трэба съялей звязацца да калегаў, а таксама да кіраўнікоў вышэйзгаданых пазашкольных установаў і завязваць зь імі контакты. Практычна ўсе яны маюць уласныя старонкі ў Інтэрнэце. На эўразьвязаўскую тэматыку часта абвяшчаюцца конкурсы, у якіх маюць права ўдзельнічаць ЭШК.

Урачыстае адкрыццё ЭШК

І вось практична ўсё падрыхтавана. Клуб мае Статут, памяшканье, плян дзейнасці, ухвалены дырэкторам і Педагагічнай радай, настаўніка-кіраўніка, поўнага сілаў, энэргіі, жаданья рэалізацыі мэты, паплечнікаў, а саме галоўнае – вучняў, захопленых ідэяй. Наступае час урачыстага адкрыцця ЭШК. На адкрыццё клубу неабходна запрасіць ганаровых гасцей: сярод іх могуць быць прадстаўнікі амбасадаў замежных дзяржаваў, замежныя студэнты, дэпутаты, творцы (напр., мастацкія перакладнікі з эўрапейскіх моваў на беларускую), прадстаўнікі Беларускага Таварыства імя Рабэра Шумана. Добра, калі на пачатку адкрыцця ўрачыста прагучыць гімн Эўрапейскага Звязу “Ода радасці”, уступнае слова дырэктара школы. Будзе агучаны й прыняты Статут ЭШК, яшчэ раз падкрэсленая мэты й задачы клубу. Сябрам клубу ўручаны нагрудныя знакі. Падводзяцца вынікі конкурсу на лепшы лягатып клубу. Гучыць канцэрт у выкананьні вучняў школы – песьні, танцы, літаратурныя творы эўрапейскіх народаў.

Ад самага пачатку дзейнасці ЭШК трэба надаваць вялікую ўвагу распаўсюду інфармацыі пра ягоныя справы. Гэта магчыма праз школьні радыёузел, насьценны друк, старонку ў друкаванай газэце.

Формы дзейнасьці ЭШК

Ніжэй пададзеныя формы дзейнасьці ЭШК. У залежнасьці ад магчымасця ў школы ЭШК выбірае тое, што можа выкананца. Безумоўна, патрэбная абавязковая падтрымка з боку дырэктара школы, настаўнікаў, бацькоў.

№	Форма дзейнасьці	Арганізацыйныя пытаньні
1.	Зьбіранье інфармацыйных матэрыялаў	<p>Кожны сябар ЭШК мае сваё заданье зьбіраць матэрыялы з газетаў, часопісаў на ёўрапейскую тэматыку. Можна выкарыстаць газету “Белорусский рынок”, дадатак “Еўропейскій выбор”. Падчас спатканняў кожны сябра прэзэнтуе найцікавейшыя, на ягоную думку, матэрыялы. Сабраныя й абмеркаваныя такім чынам інфармацыйныя матэрыялы могуць быць выкарыстаныя пры падрыхтоўцы лектарскай групы.</p> <p>У бібліятэцы стварыць інфармацыйны аддзел адпаведнай тэматыкі.</p>
2.	Насыценная газэта	Сябры клубу павінны клапаціцца, каб іхная дзейнасьць была вядомая школе. Таму патрэбна звярнуцца да дырэктара школы з просьбай вылучыць месца для паставяннага інфармацыйнага стэнду ЭШК.
3.	Газэта ЭШК	<p>Калі ў школе выдаецца газэта, патрэбна дамовіцца пра старонку ў ёй альбо сталую рубрыку. Сябры клубу зъмяшчаюць там матэрыялы аб працэсах інтэграцыі ў Еўропе.</p> <p>Яшчэ лепш для гэтых мэтаў мець уласную газету. Але гэта вымагае пэўных выдаткаў на паперу й друк, таму адразу трэба шукаць сабе спонсараў.</p>
4.	Конкурсы	<ul style="list-style-type: none">○ <i>Удзел у школьніх конкурсах.</i> Конкурс на лепшую эмблему клубу, пячатку, нагрудныя знакі сяброў клубу. Конкурс ведаў пра Эўропу (гістарычны). “У межах Эўропы” (геаграфічны) Конкурс літаратурны (вершы, эсэ, творы, ліст сябру...)○ <i>Удзел у пазашкольных конкурсах.</i> Інфармацыю пра такія конкурсы можна знайсці ў Інтэрнэце: http://www.men.waw.pl, альбо праз Беларускае Шуманаўскае Таварыства.
5.	Тэматычныя выставы	Такія выставы лепш рыхтаваць цэлымі клясамі. “Візтоўка краіны Эўразьвязу” – мапа дзяржавы, агульныя звесткі,

		палітычныя, гаспадарчыя, культурныя, адукатыйныя, турыстычныя цэнтры, знакамітыя людзі (палітыкі, навукоўцы, дзеячы культуры, спорту, ляўрэаты Нобэлеўскай прэміі).
6.	Эўрапейскі тыдзень	<p>Можна прымеркаваць да Дня Эўропы 9 траўня.</p> <p>Лепш, калі гэта стане агульнашкольнай падзеяй, да ўдзелу ў якой трэба далучыць бацькоў.</p> <p>У межах Тыдня можна заплянаваць і правесыці:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сустрэчы з прадстаўнікамі амбасадаў. • Паказ відэафільмаў, слайдоў. • Інфармацыйныя лекцыі пра гісторыю, культуру, традыцыі дзяржаваў. • Выставы сувэніраў з падарожжаў. • Дэгустацыя страваў нацыянальнай кухні. • Паказ нацыянальных строяў. • Паказ нацыянальных танцаў.
7.	Прэзэнтацыя дзяржаваў Эўразьвязу	<p>Гэта можа быць як самастойнай акцыяй, так і часткай Эўрапейскага тыдня. Праводзіцца таксама ў межах школы.</p> <p>Кожная кляса выбірае, якую дзяржаву будзе прадстаўляць, зьбірае адпаведныя матэрыялы, выбірае форму прэзэнтацыі.</p> <p>Арганізаторам падзеі выступае ЭШК, які клапоціцца пра яе ўрачыстасць, упрыгожванье залі, дапамагае зь інфармацыйнымі матэрыяламі.</p>
8.	9 Траўня – Дзень Эўропы	<p>ЭШК рыхтуецца, каб зрабіць гэты дзень урачыстым:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Святочны выпуск газеты; • Арганізацыя выставы, прысьвечанай ЭЗ.
9.	Дыдактычныя матэрыялы	Сябры клубу рыхтуюць гульні, віктарыны, крыжаванкі, загадкі на тэмы Эўропы й ЭЗ.
10.	Дэбаты, спатканьні,	Можна скарыстаць мэтадычныя распрацоўкі, зъмешчаныя ў частцы II гэтай кнігі, альбо зьвярнуцца па дапамогу Беларускага Шуманаўскага Таварыства, Цэнтру “Супольнасць”, мясцовых дэпутатаў. Да ўдзелу ў гэтих падзеях сябры ЭШК могуць запрасіць вучняў старэйшых клясаў.
11.	Клуб у Інтэрнэце	Інтэрнэт адкрывае вялікія магчымасці для працы. Пажадана, каб кожны ЭШК меў доступ у Інтэрнэт і сваю старонку. Так сябры клубу маглі б расказаць пра сябе, свае справы, мэты, знайсьці сяброў, ліставацца зь імі праз электронную пошту, удзельнічаць у дыскусіях.
12.	Школьны радыёвуз	Калі ў школе ёсьць радыёвузел, сябры клубу могуць прасіць эфірнага часу для інфармацыі пра ЭЗ і ЭШК.

		Можна скарыстоўваць аўдыёкасэты адпаведнае тэматыкі.
13.	Хроніка клубу	Вядзеца зь першага дня ў выглядзе, найбольш прыязным для ЭШК
14.	Рэкламныя матэрыялы	Патрабуюць матэрыяльных выдаткаў. Але пры наяўнасці спонсара гэта могуць быць: візытоўкі, нагрудныя знакі, паштоўкі, пячаткі, эмблемы, плякаты, улёткі, хусткі, майкі...
15.	Іншыя формы дзейнасці	Моўныя курсы, вывучэнне мультымэдыйнага курсу “Hello Europe”, сустрэчы зь сябрамі іншых ЭШК падчас паездак за мяжу.

Дакументацыя ЭШК

Уся праведзеная праца ЭШК фіксуецца ў адмысловым журнале. Гэта спрыяе захаванню традыцыяў ЭШК, стварэнню летапісу, дапамогае праводзіць маніторынг якасці працы ЭШК, плянаваць далейшую працу.

Прыкладна журнал выглядае наступным чынам.

На вокладцы – назва ЭШК, калі быў створаны, кірункі працы. На першай старонцы эмблема ЭШК, на наступных – дэвіз і Статут.

Далей ідзе съпіс Рады ЭШК, анкетныя звесткі яе сяброў. У склад Рады ЭШК уваходзяць старшыня, намеснік, яшчэ 5-7 чалавек. Рада выбіраецца, як правіла, на год. У журнале запісваецца разъмеркаванне абязвязкаў.

Затым – съпіс усіх сяброў клубу з адресамі, контактнымі тэлефонамі, электроннымі адресамі (калі ёсьць).

Вельмі важна ствараць **традыцыі** ЭШК. Такімі традыцыйнымі справамі могуць быць вечарыны, прысьвечаныя гісторыі, культуры, традыцыям асобных краінаў, экспурсіі, стварэнне летапісу клубу.

Рада ЭШК

У склад Рады клубу павінны ўвайсці самыя энэргічныя й ініцыятыўныя вучні. Сябрамі Рады могуць быць і дарослыя, кіраунікі гурткоў ды іншых клубаў, зь якімі будзе супрацоўнічаць ЭШК. Рада выбірае старшыню й намесніка. Працу клубу лепш сплянаваць па сэктарах. Неабходна, каб кожны сябра Рады меў канкрэтны кірунак дзейнасці.

Галоўная задача Рады – сплянаваць цікавае жыцьцё ЭШК, стаць арганізатарам усіх захапляльных справаў. Рада зьбіраецца рэгулярна, не радзей як штотыдзень. Новыя рашэнні прымаюцца толькі пасля выкананьня папярэдніх. Усё, што вырашаецца на Радзе, павінна быць адразу вядомае ўсім сябрам ЭШК. Рашэнні й інфармацыю лепш разъмяшчаць на стэндзе “Паведамляе Рада ЭШК”.

Абавязкам Рады з'яўляеца распрацоўка Статуту, дэвізу, вызначэньне парадку працы ЭШК.

Статут ЭШК

Статут ЭШК вызначае мэту дзейнасці клубу й яе арганізацыйныя бакі. Гэта асноўны дакумэнт. Яго распрацоўваюць кіраунік клубу й ініцыятыўная група, але прымае агульны сход усіх сяброў клубу.

У Статуте павінна быць вызначана:

- зь якой мэтай ствараецца ЭШК, якія задачы будзе вырашать;
- хто мае права быць сябрам клубу;
- якія права й абавязкі маюць сябры клубу;
- якімі прынцыпамі кіруеца клуб у сваёй працы.

У дадатку 1 падаецца прыкладны ўнутрышкольны статут Эуррапейскага Школьнага Клубу. Пры жаданні й адпаведнай дапрацоўцы ён можа паслужыць асновай статуту для рэгістрацыі моладзевай (дзіцячай) грамадзкай арганізацыі.

Дадатак 1

Статут Школьнага Эўрапейскага Клубу пры школе X у мясцовасці Y*

Раздзел I

Агульныя палажэнныі

§1

Эўрапейскі школьнага клуба пры школе X у мясцовасці Y -- дабрахвотнае аб'яднаньне, якое мае мэтай разъвіцьцё й прапаганду ініцыятываў, палажэнняў і справаў, якія спрыяюць , стварэнне атмасфэры даверу й спадзявання на, а таксама далучэнне да..... , арганізацыйна аб'ядноўвае фізычных асобаў, якія прымаюць гэтыя прынцыпы.

§2

Сядзіба Клубу размешчана ў школе X у мясцовасці Y.

§3

Клуб створаны зь ініцыятывы школьнай моладзі пры падтрымцы Беларускага Шуманаўскага Таварыства. Клуб дзейнічае на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь.

§4

Клуб можа быць удзельнікам нацыянальных і міжнародных мерапрыемстваў, якія маюць падобныя мэты дзейнасці.

§5

Час дзейнасці Клубу неабмежаваны.

§6

Апекуном Эўрапейскага школьнага клубу ёсьць настаўнік школы, які ўваходзіць у Пэдагагічную раду школы X у мясцовасці Y, вылучаны вучнямі – сябрамі Клубу на ўстаноўчым паседжанні Агульнага сходу.

§7

Клуб рэалізуе мэты праз:

1. усебаковую пропаганду ідэі эўрапейскай інтэграцыі;
2. сумесную працу й узаемную дапамогу сяброў Клубу;
3. супрацоўніцтва з асобамі й інстытутамі ў сфэры атрымання інфармацыі й абмену досьведам дзеля шырокага ўсьвядамлення ідэі эўрапейскай інтэграцыі;
4. зьбіраныне дакумэнтаў і інфармацыі, якая тычыцца дзейнасці Клубу;
5. арганізацыю Цэнтру эўрапейскай інфармацыі;
6. правядзенне й удзел у сустрэчах рознага тыпу (нарады, канфэрэнцыі, дэбаты, сэмінары);
7. арганізацыю выставаў, прэзэнтацый, паездак, экспкурсій;
8. распрацоўку ўлётак, бюлетэняў;
9. удзел у міжнародным абмене моладзі;
10. супрацоўніцтва зь іншымі Эўрапейскімі школьнімі клубамі.

§8

Клуб мае ўласную эмблему,.....

Эўрапейскі школьнага клуба пры школе X у мясцовасці Y вул.

* Гэты прыкладны статут перакладзены з польскай мовы й можа выкарыстоўвацца як прыклад унутранага палажэння аб дзейнасці ЭШК. Для адаптациі статуту да зыменлівага беларускага заканадаўства з мэтай яго рэгістрацыі трэба пракансультавацца зь юрыстамі.

Раздзел II

Кіраўнічыя органы Клубу

§1

Кіраўнічымі органамі Клубу ёсьць:

1. Агульны сход, у якім бяруць удзел усе сябры Клубу.
2. Рада Клубу, у склад якой уваходзяць: старшыня, намеснік старшыні, сакратар, скарбнік і пэдагагічны апякун.
3. Рада ў колькасці пяці асобаў выбіраецца з усіх удзельнікаў Агульнага сходу праз роўнае, прамое, адкрытае галасаваньне бальшынёю галасоў ($50\%+1$) па заканчэнні справаздачнага году, але не пазней за 30 студзеня наступнага году.
4. Старшыня, намеснік старшыні, сакратар, скарбнік выбіраюцца на першым сходзе кожнага справаздачнага году адкрытым галасаваньнем бальшынёю галасоў. Кіраўніцтва Клубу ў 2-тыднёвы тэрмін пасыля выбараў падае гадавы й трохгадовы плян сваёй дзейнасці.
5. Рада падае Агульнаму сходу гадавую справаздачу. Агульны сход зацвярджае ці адхіляе справаздачу.
6. Справаздачны год доўжыцца зь першага студзеня да трэціцаць першага сінегня актуальнага каляндарнага году.

§2

Вышэйшай уладай ёсьць Агульны сход сяброў Эўрапейскага школьнага клубу. У яго кампэтэнцыю уваходзіць:

1. Зацверджанье праграмы дзейнасці Клубу.
2. Унясенне зьменаў у Статут.
3. Разгляд скаргаў сяброў Клубу наконт дзейнасці Рады Клубу.
4. Абмеркаванье дзейнасці Рады й рэалізацыі праектаў.
5. Кантроль над фінансамі Клубу й разъмеркаванье фонду Клубу праз скарбніка.

Раздзел III

Сяброўства й маёмасць Клубу

§1

Сябрам ЭШК можа быць кожны вучань школы X у мясцовасці Y пасыля атрыманьня пасведчаньня сябра Клубу:

1. які зацікаўлены ў мэтах і задачах клубу, пагаджаецца зь імі й будзе спрыяць іх выкананню праз свою працу ў клубе;
2. жадае й мае магчымасць прысьвяціць свой вольны час працы ў клубе;
3. прагне паглыбіць свае веды пра эўрапейскія краіны, разъвіць сваё мысленіне;
4. мае дазвол працеваць у клубе ад бацькоў ці асобаў, якія іх замяняюць.

ЭШК ствараецца на прынцыпах дабрахвотнасці. Выход з Клубу адбываецца на падставе пісьмовай заявы, у якой тлумачыцца яго прычына.

Кожны сябар Клубу мае права на:

1. прапановы наконт дзейнасці Клубу;
2. прыняцце рашэнняў, якія тычацца Клубу, на паседжаннях Агульнага сходу;
3. выкарыстанье памяшкання, тэхнічных і дыдактычных сродкаў, якія належаць Клубу;
4. удзел ва ўсіх даручаных заданнях і ў арганізацыі імпрэзаў Клубу.

§2

Маёмасыць Клубу складаецца з дабрахвотных складак сяброў Клубу, датацыя ў недзяржаўных арганізацыяў, ахвяраваньяў, даходу з уласнай дзеянасці, іншых не забароненых законам крыніцаў.

Кожны сябра Клубу павінен дбаць пра захаваныне й пашырэнье ўласнасці Клубу.

Скарбнік мусіць весьці дакумэнтацыю ўсіх даходаў і выдаткаў Клубу, а таксама здаваць гадавую фінансавую справаздачу да 30 студзеня штогод.

Разьдзел IV

Заключэнне

§1

1. Клуб пачынае сваю дзеянасць на падставе рашэння Устаноўчага сходу.
2. Агульны сход зацвярджае ўмовы ліквідацыі Клубу, вырашае пытаныні пераразмеркаванья ягонай маёмасыці.
3. Калі справы ня могуць быць урэгуляваныя гэтым Статутам, у сілу ўступае Закон аб грамадzkіх арганізацыях.

Частка II

МЭТАДЫЧНЫ ДАПАМОЖНІК ДЛЯ СТВАРАЛЬNIКАЎ ШКОЛЬНЫХ ЭЎРАПЕЙСКІХ КЛЮБАЎ

Зараз усё больш увагі надаецца патрыятычнаму й грамадзянскому выхаванью ў школе. Форма Эўрапейскага клубу вельмі прыдатная, каб даць вучню грамадзянскія веды (як уладкаванае чалавече грамадзтва, паводле якіх законаў яно існуе, як знайсьці сваё месца ў ім) і навучыць яго арыентавацца ў сучасным съвеце, быць актыўным і пасьпяховым.

У гэтым раздзеле мы пропануем магчымыя кірункі дзейнасці эўрапейскіх школьных клубаў, а таксама мэтадычныя парады, карысныя для пачынальнікаў і кіраунікоў школьніх клубаў. Зъмешчаныя ніжэй мэтадычныя матэрыялы былі распрацаваныя альбо адаптаваныя зь міжнароднага досьведу беларускімі пэдагогамі.

1. Магчымыя кірункі дзейнасьці Эўраклюбу

- Інтэграцыйныя й навучальныя сэмінары для сяброў школьнага Эўраклюбу
- Супрацоўніцтва са школамі Эўразьвязу: сустрэчы, сымпозіумы, сумесныя сэмінары й навучанье, моладзевыя форумы, міжнародныя вучнёўскія канцэрты
- Сустрэчы з навукоўцамі, грамадзкімі й палітычнымі дзеячамі, супрацоўнікамі амбасадаў, дзеячамі культуры
- Канфэрэнцыі (“*Праз адукацыю ў Эўропу*”)
- Выставы (фота, малюнкі й.д.) (“*Акно ў Эўропу*”)
- Эўрапейскія імпрэзы (“*Песьні й танцы краінаў Эўрапейскага Звязу*”, “*Як съмлечца Эўропа*”, “*Вечар эўрапейскай паэзіі*”)
- Дні беларуска-… культурных сувязяў, круглыя сталы, спраўныя гульні, прысвечаныя розным аспектам вывучэння Эўропы (спраўныя гульні “*Паседжанье Парлямэнту Вялікабрытаніі*”, “*Школьны Эўрапарлямэнт*”)
- Эўрапейскі дзень у школе (на выбар кожная краіна, што ўваходзіць у Эўразьвяз, альбо 5 ці 9 траўня – Дзень Эўропы) (“*Дзень Францыі*”, “*Запрашаем у Іспанію*”, “*Грэцыя ўчора й сённяня*”)
- Віктарыны, прысвечаныя Эўразьвязу (“*Што ты ведаеш пра Эўразьвяз?*”)
- Эўраалімпіяды (“*Гісторыя ЭЗ. Інституты ўлады. Сыягі краінаў ЭЗ. Краіны – помнікі культуры. Размыяшчэнне краінаў ЭЗ на палітычнай мапе*”)
- Конкурсы перакладнікаў (з эўрапейскіх моваў на беларускую)
- Дэбаты, дыскусіі, лекцыі ў розных аспектах эўрапейскай інтэграцыі (у галіне эканомікі, замежнай палітыкі, палітыцы бяспекі) (Дэбаты “*Я и дэмакратыя*”)
- Выданье школьнай газеты “*Навіны Эўраклюбу*”
- Міжнародны вучнёўскі клуб калекцыянераў
- Арганізацыя школьнага рэфэрэндуму (напрыклад, у пытаньні далучэння Беларусі да Эўразьвязу”)

2. Эўрапейскі дзень у школе

Прыкладная праграма Эўрапейскага дня:

- Паказ эўрапейскіх фільмаў
- Конкурс “Эўразвяз”
- Выстава зь інфармацыяй аб краінах-чальцах ЭЗ і функцыянаваныні ЭЗ
- Дыскусія з запрошанымі гасціямі “Шлях Беларусі: Інтэграцыя з Эўропай ці Расеяй?”
- Выступ школьнага тэатру
- Выставы працаў (напрыклад пераможцаў “Эўрапейскага конкурсу” ў школе)
- Гатаваньне й дэгустацыя страваў розных краінаў

3. Анкета “Быць эўрапейцам”

Інструкцыя

1. Вызначце, каго вы жадаецце апытаць: усіх вучняў вашай школы ці толькі выбраныя клясы.
2. Падлічыце, колькі вам спатрэбіцца экзэмпляраў анкетаў і памножце іх на ксэраксе.
3. Памятайце, што анкеты мусіць быць АНАНІМНЫЯ й удзел у анкетаваньні – ДАБРАХВОТНЫ.
4. Прайнфармуйце дырэкцыю школы пра анкетаваньне.
5. Падсумуйце вынікі.
6. Вынесіце вынікі на форум школы ці хаця б мінімальная прайнфармуйце пра іх удзельнікаў анкетаваньня. Абвешчаньне вынікаў можа стаць часткай Дня Эўропы ў вашай школе ці іншай падобнай імпрэзы.

1. Акрэсліце вашае стаўленьне да іншых народаў (ня толькі ўропейскіх) на шкале ад -3 (максымальная непрымальнасць) да +3 (максымальная сімпатыя).

Амэрыканцы	☐ -3	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Ангельцы	☐ -3	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Баўгары	☐ -3	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Габрэі	☐ -3	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Італьянцы	☐ -3	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Кітайцы	☐ -3	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Латышы	☐ -3	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Літоўцы	☐ -3	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Немцы	☐ -3	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Палякі	☐ -3	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Расейцы	☐ -3	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Сербы	☐ -3	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Славакі	☐ -3	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Украінцы	☐ -3	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Французы	☐ -3	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Харваты	☐ -3	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Цыганы	☐ -3	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Чэхі	☐ -3	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Швэды	☐ -3	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Эстонцы	☐ -3	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3
Японцы	☐ -3	☐ -2	☐ -1	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3

2. У табліцы пазначце рысы, якія, на вашу думку, можна прыпісаць беларусам і іншым эўрапейцам.

Рысы	Беларусы	Іншыя эўрапейцы
Зычлівасць		
Адкрытасць для іншых		
Патрыятызм		
Адукаванасць		
Рэлігійнасць		
Уменьне знаходзіць выйсьце з сітуацыі (прадпрымальнасць)		
Упэўненасць у сабе		
Ашчаднасць		
Паважлівасць		
Сыцілісць		
Пашана да працы		
Іншае (упішы якія)		

3. Наколькі важныя напісаныя ніжэй рысы або як убачыць сапраўднага беларуса? Пазнач крыжыкам адпаведную рубрыку.

Рысы	Вельмі істотна	Істотна	Неістотна
Быць народжаным у Беларусі			
Жыць у Беларусі доўгі час			
Размаўляць па-беларуску			
Мець аднаго з бацькоў – беларуса			
Адчуваць сябе беларусам			
Іншае:			

4. Інтэграцыйныя й навучальныя сэмінары

Сэмінар – ня толькі самая эфектыўная форма грамадзянскай адукацыі, але й выдатны сродак для знаёмства ды інтэграцыі сяброў школьнага клубу. Сэрыя сэмінараў-трэнінгаў дазваляе праз супольную дзейнасць сформаваць каманду, якая надалей будзе самастойна організоўваць акцыі школьнага ўсходніческага клубу.

Прапануем мэтадычную распрацоўку двух аднадзённых міні-сэмінараў для старэйшых школьнікаў.

4.1. Сэмінар для падлеткаў “Я ё сучасны съвет”

Мэта: Развіццце грамадзкіх і сацыяльных кампетэнцыяў школьнікаў, шчыльнейшае знаёмства ўдзельнікаў Школьнага Эўрапейскага Клубу, стварэнне атмасфэры супрацы ў клубе.

Сэмінар разылічаны на адзін дзень (четыры сесіі). Гэта прыкладна 6 гадзінаў зь перапынкамі на каву/гарбату й абед. Сэмінар пасуе як для зяднаных групаў (асобных клясаў), так і для часова створаных групаў (у летніках).

I сесія

Мэты: Знаёмства, разыняволенне, стварэнне добразычлівай атмасфэры.

Практыканье “Рамонак” (“Сонейка”)

Называюнне сябе. Узгадванье прыемнай падзеі тыдня.

Гульня “Праўда й няпраўда”

Уяўленье іншых пра мяне.

Правядзенне:

Кожны ўдзельнік атрымлівае па дзве невялікія паперкі, на якіх піша якасці свайго харектару. На адной зь іх праўдзівая, на другой – непраўдзівая якасць. Затым гэтыя паперкі замацоўваюцца на плячах удзельнікаў. Група хаатычна рухаецца па памяшканьні й мусіць

паставіць крыжыкі на тых паперках, дзе якасьць здаецца праўдзівай. Пасъля агучваеца (на жаданьне), ці здагадаліся ўдзельнікі аб праўдзівасьці альбо непраўдзівасьці пазначаных якасьцяў.

Практыкаваньне “Квадрат з завязанымі вачымі”

Выпрацоўка правілаў узаемавыгоднай камунікацыі. Падрыхтоўка да групавой працы.

Неабходныя матэрыялы:

Вяроўка даўжынёй 8-10 мэтраў, звязаная абодвумя канцамі, каб ўтварыць замкнёнае кола. Павязкі на вочы для 9-15 удзельнікаў.

Апісаньне:

1. Пакласыці вяроўку на падлогу так, каб яна ўтварыла прыблізнае кола. Папрасіць сямёра ці больш дабрахвотнікаў стаць на аднолькавай адлегласці адзін ад аднога наўкол вераўчанага кола. Завязаць усім вочы й даць кожнаму вяроўку, каб трymаўся за яе абедзывюма рукамі, выстаўленымі наперад.
2. Даць распараджэньне: вашая задача – утварыць правільны квадрат. Вы можаце размаўляць адзін з адным. Не дазваляеца адпускаць вяроўку. Калі вы адчуеце, што дамагліся мэты, акуратна пакладзіце вяроўку на падлогу, зьберагаючы форму, якой вы ёй надалі. Пасъля гэтага можаце зьняць з вачэй павязкі.
3. Пакуль група з завязанымі вачымі выконвае працу, парайце рэшце ўдзельнікаў: “Уважліва сачыце за працэсам і падумайце, чаму зь яго можна навучыцца”.

Абмеркаваньне:

1. Што вы адчувалі, калі выконвалі працу?
2. А чаму навучыліся вы, пабочныя назіральнікі?

Звычайна бальшынь групаў ня просяць дапамогі ў назіральнікаў, якія ня маюць на вачах павязкі. А трэба ўразумець, што праца можа быць выкананая больш эфектыўна, калі ў ёй возьме ўдзел і супольнасць. (Разам мы можам зрабіць працу нашмат лепш.)

II сэсія

Мэты: Фармаваньне больш дакладных ведаў пра сябе.

Практыкаваньне “Скажыце, што вы любіце?”

Апісаньне:

а) Узгадайце штосьці, што ў вас добра атрымліваецца (хаця й не стасуеца да школы) і што вы заўсёды робіце з задавальненнем. Выберице які-небудзь занятак, запішыце.

б) Узгадайце, як вы прыйшлі да гэтага занятку. Навучыліся спэцыяльна альбо ўсё выйшла само па сабе? Магчыма, вы назіралі, як гэта робяць іншыя людзі, альбо чыталі кнігі? Напішыце пра гэта некалькі радкоў.

в) Што, па-вашаму, дапамагло вам дасягнуць посьпехаў? Якая матывацыя была ў вас? Хто-небудзь дапамагаў вам, падтрымліваў вас? Чаму вы гэтым займаліся?

г) Ці змаглі б вы навучыць сваёй любімай справе іншых? Калі так, то якім чынам? Калі не – чаму? Адкажыце некалькімі фразамі.

Удзельнікі разъбіваюцца на некалькі групаў па 3–5 чалавек, каб распавесці, што яны запісалі. Затым усе сядаютъ у агульнае кола. Абмеркаваньне пытаньня: “Як і чаму мы, нягледзячы на калясальную нагрузкую ў школе, усё роўна навучаємся нечаму самі й цікавімся чымсьці іншым?” (Ці тыя заняткі, якія пазначалі ўдзельнікі, выкладаюцца ў школе?)

Практыкаваньне “Чаму мяне навучае...”

Апісаньне:

Удзельнікі разъбіваюцца на чатыры групы. Кожнай з групаў прапануеца адно з чатырох пытаньняў: Чаму мяне навучае школа? Чаму мяне навучаюць бацькі? Чаму мяне навучаюць сябры? Чаму я навучаюся сам? Мазгавы штурм у групах. Прэзэнтацыя. Абмеркаваньне ў агульным коле.

Практыкаваньне “Аўтапартрэт”

Неабходныя матэрыялы: Кожнаму ўдзельніку патрэбныя асадка альбо аловак і чисты аркуш паперы.

Апісаньне:

1. Прапануйце ўдзельнікам паставіць аловак альбо асадку ў цэнтар чистага аркушу паперы. Патлумачце, што яны зараз будуць маляваць аўтапартрэт у поўны рост. На месцы, дзе зараз стаіць аловак, будзе

пупок. Вашае заданьне ў тым, каб дапамагчы ўдзельнікам намаляваць аўтапартрэт згодна з вашымі ўказаньнямі. Яны мусяць маляваць тыя часткі цела, якія вы скажаце, ня гледзячы на малюнак, пакуль партрэт ня будзе скончаны. Яны могуць адрываць аловак альбо асадку ад паперы, але не павінны глядзець на тое, што малююць.

2. Пасьля гэтага ўдзельнікі малююць аўтапартрэт згодна з вашымі ўказаньнямі. Пры гэтым парадак малявання мусіць быць даволі складаны: пазначаць часткі цела, якія знаходзяцца даволі далёка ад аднога (напрыклад, твар, левая рука, правая нога, валасы, тулава, левая нога й г.д.) і так, пакуль усе часткі цела ня будуць намаляваныя.

3. Цяпер прапануйце ўдзельнікам паглядзець на свой малюнак і на малюнкі іншых.

Абмеркаванье:

Пропануйце ўдзельнікам патлумачыць, зь якімі цяжкасцямі ім давялося сустрэцца, малюючы свой партрэт. “Як вы адчуваецце, калі вамі кіруюць?” Як правіла, ўдзельнікі адзначаюць такі момант, як неабходнасць выполніваць указаны фасылітатара, замест таго каб працаваць згодна са сваімі ўяўленіннямі пра неабходны парадак дзеянняў. Неабходнасць малюваць розныя часткі цела без усялякай систэмы замест таго, каб малюваць іх у лягічнай пасыядоўнасці; немагчымасць убачыць вынікі сваіх дзеянняў (немагчымасць з'верыць вынікі з уласным бачаньнем аўтапартрэту). “Як гэта можна параніць з жыццём?” Як упłyвае на жыццёвы посьпех актыўная ўласная пазыцыя?”

III сесія

Мэты: Усьведамленыне сябе як асобы й сябе як часткі каманды.

Практыкаванье “Малюнак у парах”

Неабходныя матэрыялы:

Кожнаму ўдзельніку аловак і папера. Выявы пяці фігураў: трывутнік, квадрат, кола, пяціканцовая і шасыціканцовая зоркі.

Апісанье:

Група разьбіваецца на пары, якія сядаютъ на крэслы сыпінамі адзін да аднога. А – першы нумар у пары, Б – другі.

1 этап: А і Б ствараюць кампазыцыю з пропанаваных пяці фігураў, час 3 хв.

Затым А – кажа, як маляваць, Б – ілюструе кампазыцыю, якую намаляваў А, пры гэтым Б маўчыць, а А тлумачыць, як маляваць. Пасъля наадварот: А малюе тое, што намаляваў Б, а Б тлумачыць. Праца сканчаецца, малюнкі парайноўваюцца.

2 этап: Абодва ўдзельнікі малююць кампазыцыі з фігурамі, затым па чарзе адзін пытаецца, як маляваць, а іншы можа адказваць толькі “так” ці “не”. Малюнкі парайноўваюцца.

3 этап: Абодва ўдзельнікі малююць кампазыцыі, выкарыстоўвачы прапанаваныя фігуры. Затым А й Б ілюструюць малюнкі адзін аднога з дапамогай вольных зносінаў.

Пасъля кожнага раўнду група адказвае на пытаньне, што дапамагло намаляваць кампазыцыю, якую прапанаваў напарнік.

Практыкаванье “Што мусіць ведаць кожны?”

Сыпіс пытанняў. Праца ў парах і тройках.

Неабходныя папярэднія тэзы:

Паводле футуролягаў (футуралёгія – навука пра будучыню), аб’ём чалавечых ведаў падвоіўся за перыяд з 1700 па 1900 год, потым яшчэ раз падвоіўся паміж 1900 і 1950 і яшчэ раз падвоіўся ў 1950-1970 гг. Зараз ён падвойваецца што пяць год. Калі тэмпы росту захаваюцца, то неўзабаве колькасць інфармацыі, якая ёсьць у съвеце, пачне падвойвацца кожныя 73 дні! Адсюль узьнікаюць пытаньні: Што менавіта зь бясконцых плыняў разнароднай інфармацыі мусіць ведаць кожны?

Апісанье:

Уявіце сабе ситуацыю, што ўсе навучальныя пляны, праграмы, усе школьныя падручнікі нечакана зьніклі. Іншымі словамі, горы навучальных матэрыялаў у момант перасталі існаваць. Цяпер уявіце, што вы вырашылі гэтую ситуацыю выправіць і вам патрэбна скласці навучальную праграму. Праграма павінна быць цікавая ня толькі для вас, але й для іншых. Можаце выбіраць любыя прадметы, тэмы й пытаньні, якія лічыце неабходнымі. Няма абмежаванняў у выбары. Гэта тое, што, на ваш погляд, патрэбна ведаць і ўмеець сучаснаму маладому чалавеку, каб дасягнуць посьпеху ў жыцці.

I этап. Група падзяляецца на тройкі й складае свае праграмы. Пасъля презэнтуе ўласныя напрацоўкі.

II этап. Інвэнтарызацыя праграмаў. Складанье агульнае праграмы. Прадметы, тэмы, уменыні, навыкі раскладаюцца на дзіве группы: “важна” (валізка) – “ня вельмі важна” (мясасечка). Звычайна выкарыстоўваецца яшчэ “съметніца”, але ў гэтым практикаванні ёсьць умова нічога не адкідаць.

IV сэсія

Мэта: Навучыць презэнтаваць вынікі сваёй працы.

Каляж “Ідэальны малады чалавек”

Стварэньне каляжу дазваляе ўлучыць у працу ўсіх удзельнікаў. Малюнкі трэба адшукаць, выразаць, а пасля згрупаваць атрыманы матэрыял. У працэсе стварэньня кіруюцца найперш выяваю, варыянты й змены магчымыя на кожным этапе канструявання каляжу. Удзельнікі вучацца гэткім чынам выяўляць і рэалізоўваць ня толькі свае настроі й пачуцьці, але й думкі й выказваньні.

Неабходныя матэрыялы:

Старыя газэты, часопісы, каляровая папера, папера вялікая фармату А1 (ватман), клей, нажніцы.

Апісаньне:

Сфармаваць невялікія групы (максымум 5 чалавек). Лепш, каб было 3–4 малыя групы. Неабходна зьвярнуць увагу, каб “мадэль” была ўхваленая ўсімі удзельнікамі малой групы й з дапамогай розных стылёвых сродкаў адказвала на трох пытаньні:

- “Што ідэальны малады чалавек мае ў сваёй галаве?” (Ягоныя веды);
- “Што ён мае на сэрцы?” (Ягоныя пачуцьці);
- “Што ў яго ў руках?” (Ягоныя ўменьні).

Прэзэнтацыя й абмеркаванье:

Увага засяроджваецца на выказваньнях і сродках іх выяўленья.

Ці цяжка было прыйсьці да ўзгадненьня “мадэлі”?

Як адбывалася ўзгадненьне?

Ці ўсе бралі ўдзел у працы?

Пасля – разважаньні над пытаньнямі (індывідуальная праца, якая не выносіцца на агульнае абмеркаванье):

- Ці падобны я да “ідэальнай мадэлі”?
- Чаго ў мяне бракуе?
- Што я маю зрабіць, каб дасягнуць “ідэалу”.

Практыкаванье на разъвітаньне “Каляровая вяровачка”

Неабходныя матэрыялы: клубок каляровых нітак.

Група становіща ў кола. Вядоўца, трymаючы ў руках каляровы клубок, прапануе кожнаму з удзельнікаў перадаць каму-небудзь клубок і пры гэтым абавязкова зьнейкімі добрымі пажаданьнямі. Такім чынам атрымліваецца нешта накшталт павучынья. Пасьля таго як клубок вяртаецца да вядоўцы, ён разразае ніткі такім чынам, каб у кожнага ўдзельніка застаўся кавалачак каляровай ніткі.

Некаторыя спосабы падзелу на групы:

- Адлічванье
- “Puzzle” – разрэзаныя паштоўкі
- Нумары на крэслах
- Гульня “Кіс-мяў”
- Post-it рознага колеру на сыпіны ўдзельнікаў. Моўчкі сабраца ў групы

Гульні, якія могуць выкарыстоўвацца на пачатку кожнай сэсіі (Апісаныні гульняў і энэргізатараў можна знайсьці ў кнізе *Копилка игр / сост. И. Губаревич. – Мн.: СПОО “Чазенія”, 2002*):

- “Жыхары. Дамкі. Землятрусы”
- “Заапарк”
- “Тры крэслы”
- “Мяняюцца месцамі тыя, хто...”
- “Пашыхтавацца па...”
- “Дакрануцца да...”
- “Вандроўка”
- “Белая й чорная магія”
- “Нажніцы” (варыянт: “Сьвечка”)

4.2. Сэмінар-трэнінг “Што такое дэмакратыя?”

Мэты: Даць падставовыя веды пра дэмакратыю, стварыць умовы для выпрашаванья дэмакратычных нормаў, кампэтэнцыяў: умець дамаўляцца, працаваць у камандзе, улічваць меркаванье, вырашаць канфлікты, адстойваць сваё гледзішча.

Сэмінар разылічаны на чатыры акадэмічныя гадзіны.

Хада сэмінару

Частка 1

Уступ (уводзіны ў тэму)

Дэмакратыя – падмурак усёй эўрапейскай цывілізацыі. Гэта асноўны прынцып і асноўная ўмова далучэння да эўрапейскай супольнасці. Дэмакратычная будова грамадзтва – асноўная ўмова для краіны, якая мае намер стаць сабрам Эўрапейскага Звязу. Каб систэматызаваць і ўдасканаліць веды пра дэмакратыю, праводзіцца гэты сэмінар.

Пачаць сэмінар прапануецца зь невялікай дыскусіі. Для яе правядзеняня добра пасуе мэтад “4 куты”.

Удзельнікам сэмінару пропануецца адказаць на пытаньні паводле вызначанага альгарыту. Вядоўца задае пытаньне, якое мае 4 варыянты адказаў. Прычым кожны з варыянтаў адпавядае таблічцы, якая ёсьць у адным з 4-х кутоў памяшканья. Для ўводзінаў у тэму “Што такое дэмакратыя?” пытаньне можа быць наступным:

“Самай эфектыўнай формай кіраванья ёсьць: абсолютная манархія, дэмакратыя, анархія, дыктатура?”

Удзельнікі выбіраюць адзін з 4-х адказаў на пытаньне й перамяшчаюцца ў адпаведны кут. Далей у кожнай групе ідзе абмеркаванье адказаў на пытаньне: “Чаму я выбраў гэты варыянт адказу?” і презэнтацыя адказу. Астатнія групы могуць задаваць пытаньні пасля кожнай презэнтацыі.

Заўвага: задача вядоўцы – вытрымліваць фармат “пытаньне – адказ”, каб не ператварыць дыскусію ў спрэчку.

Частка 2

Ролевая гульня

Удзельнікі дзеляцца на 2 групы. 1-я група атрымлівае каляровыя наклейкі “аўтсайдэры” й выдаляеца ў іншы пакой. Другая група – “інсайдэры”. Яны павінныя прыдумаць правілы паводзінаў для сваёй групы й “аўтсайдэраў”. Такіх правілаў можа быць каля пяці. Прыкладам могуць быць наступныя правілы:

1. Аўтсайдэрам нельга выходзіць за межы кола, абведзенага крэйдай на падлозе, дакуль ім дазволяць.
2. Аўтсайдэрам нельга сядзець, калі інсайдэры стаяць.
3. Аўтсайдэрам нельга размаўляць, пакуль да іх ня звернуцца інсайдэры.
4. Аўтсайдэрам нельга глядзець на інсайдэраў, толькі ў падлогу.
5. Аўтсайдэры павінны выконваць усе загады інсайдэраў.

Прыдуманыя правілы запісваюцца на вялікім аркушы паперы й вывешваюцца на дошцы.

Затым запрашаюцца інсайдэры, якім паведамляеца, што яны павінны выконваць прынятые правілы. Праз 5–7 хвілінаў гульня спыняеца. Групы мяняюцца месцамі.

Пасля заканчэння гульні пэдагог абмяркоўвае гульню з вучнямі. Пытанні для абмеркавання могуць быць наступныя:

1. Што вы адчувалі, калі былі аўтсайдэрамі? Што было самым непрыемным?
2. Якія прывілеі мелі інсайдэры? А абмежаванні?
3. Ці былі правілы гульні справядлівыя? Чаму?
4. Якім чынам можна было выправіць ситуацыю? (Ці былі б правілы такімі, каб у іх выпрацоўцы бралі ўдзел дзіцяне групы?)
5. Як вы лічыце, што можа адбыцца ў краіне, дзе ёсьць подобныя аўтсайдэры?

Вядоўца (пэдагог) падводзіць вучняў да высновы, што дэмакратыя – гэта ўсе такі спосаб кіравання краінай, калі выпрацаваныне агульных нормаў адбываецца з улікам меркавання ўсіх груп грамадзтва.

Частка 3

Выпрацаванье законаў. Практыкаванье “Выспа”.

Уступнае слова вядоўцы:

Уявіце, што съвеціць сонца, навокал цёплыя марскія хвалі. Мы плывем на караблі. Карабель вельмі вялікі. На караблі плывуць людзі розных расаў, рэлігіяў і нацыянальнасцяў. Сярод пасажыраў ёсьць бедныя й багатыя, дарослыя й дзеці, мужчыны й жанчыны.

Раптам наляцела бура, падняла вялікія хвалі, і наш карабель патануў. Але ўсе пасажыры выратаваліся, бо побач была выспа. На ёй была пітная вада й ежа. Але выспа ляжыць далёка ад марскіх шляхоў, таму невядома, колькі нам на ёй давядзецца жыць: некалькі дзён або ўсё жыцьцё.

Зараз за 15 хвілінай кожная група павінна выпрацаваць 5 законаў сваёй выспы.

Падчас презэнтацыі законаў да кожнай групы вядоўца задае пытаныні:

- Як можна назваць форму кіраванья вашаю выспаю?
- Ці лёгка было выпрацаваць законы?

Частка 4

Што ж такое дэмакратыя? Практыкаванье “5 з 25”.

Вядоўца раздае матэрыялы “25 рысаў сапраўднай дэмакратыі” (Гл. дадатак I).

Кожны ўдзельнік індывидуальна павінен выбраць 5 рысаў з 25, якія ён (яна) лічыць найважнейшымі.

Пры падсумаваньні вядоўца распавядае, што існуюць розныя мадэлі дэмакратыі, і пропануе 5 рысаў, прысутныя ў кожнай з гэтых мадэляў.

У коле разам абмяркоўваюцца гэтыя рысы.

№ 1. Сувэрэннасць асобы й чалавечых супольнасцяў (сям'я, мясцовая населініцтва, народ). (Крыніца ўлады – асоба. Адрозна ад манархіі, дзе ўлада ад нараджэння (“ад Бога”).)

№ 4. Улада базуецца на падтрымцы грамадзянаў (свабодныя, усеагульныя й роўныя выбары). (Механізм дэлегаванья ўлады – выбары.)

№ 7. Улада балышыні, якая шануе права меншыні. (Гэтая рыса вельмі важная. Калі не захоўваецца павага да меншыні, дэмакратыя перастае існаваць.)

№ 16. Канстытуцыйнае абмежаванье кантраліванай улады, падзел улады. (Незалежнасьць заканадаўчай, выканаўчай і судовай уладаў.)

№ 22. Арганізацыя грамадзтва ў скіраванасць людзей на супрацоўніцтва ды пошук магчымасцяў паразуменія ў кампрамісу.

Частка 5

Абараняем дэмакратыю

Вядоўца прапануе 4 выказваныні не на карысць дэмакратыі, якія трэба адпрэчыць альбо пацвердзіць. Удзельнікі выказваюць аргумэнты, пакуль ня знайдуць вельмі моцны, які адпрэчвае пропанаванае вядоўцам выказваныне.

А) Дэмакратыя – вельмі кепская форма праўлення, бо ў выніку выбараў можа прыйсці да ўлады некампэтэнты, не адпаведны пасадзе чалавек. (Напрыклад, гэтае выказваныне можна адпрэчыць наступным аргумэнтам: “Некампэтэнты чалавек можа прыйсці да ўлады, але толькі дэмакратыя мае мэханізм яго пераабраныя”.)

Б) Пры дэмакратыі голас бадзягі ці прыбіральшчыцы мае такую ж вагу, як і голас прафэсара.

В) Дэмакратыя прадугледжвае абмежаваны тэрмін кіраваныя – можна не пасыпець зрабіць нічога важнага.

Г) Дэмакратычныя працэдуры займаюць вельмі шмат часу для абмеркаваныя ў прыняцця рашэнняў.

Як лягічнае падсумаваныне, можна абмеркаваць выказваныне Ўінстана Чэрчыля: “Дэмакратыя – не ідэальная форма праўлення, але найлепшая з усіх формаў, знайдзеных чалавекам”.

Дадатак 1

Асноўныя рысы сапраўднай дэмакратыі*

1. Сувэрэннасць асобы й чалавечых супольнасцяў (сям'я, мясцовае насельніцтва, народ).
2. Кожны грамадзянін мае шанц рэальна ўпłyваць на ўрад сваёй краіны.
3. Кантраліванье чыноўнікаў, якія прымаюць рашэнні ў справах людзей, асаблівіы грамадзкі кантроль над сілавымі інстытутамі (войска, паліцыя).
4. Улада базуецца на падтрымцы грамадзянаў (свабодныя, усеагульныя й роўныя выбары).
5. Галоснасць публічных справаў, асабліва фінансавай палітыкі дзяржавы, ды дзейнасці дэмакратычна створаных структураў.
6. Грамадзкая салідарнасць з убогімі й пакрыўджанымі лёсам.
7. Улада бальшыні, якая шануе права меншыні.
8. Свабода сродкаў масавай інфармацыі, дасягальнасць мэдыяў для ўсіх грамадзкіх супольнасцяў.
9. Існаванье на кожным роўні ўлады, неабходнай для агульнай карысці.
10. Высокі ровень ведаў грамадзянаў пра палітычныя, эканамічныя й сацыяльныя праблемы, жаданье й уменне браць удзел у грамадzkім жыцці.
11. Гарантыя правоў чалавека й сям'і.
12. Дзейнасць палітычных партый для рэалізацыі волі грамадзянаў.
13. Роўнасць перад законам, справядлівы судовы працэс у незалежным судзе.
14. Існаванье грамадзкіх аўтарытэтав на роўні дзяржавы, народу, рэгіёну й сям'і, і разам з тым свабода шырокай дыскусіі на любую тэму.
15. Шанаванье чалавечага жыцця й здароўя, якое праяўляецца ў заканадаўстве й рашэннях уладаў усіх роўняў.
16. Канстытуцыйнае абмежаванье кантраліванай улады, падзел улады.
17. Доступ грамадзянаў да прадстаўнікоў улады кожнага роўню.
18. Свабоднае функцыянованье недзяржаўных арганізацый.
19. Сыстэма каштоўнасцяў, уgruntаваная на талерантнасці: чалавек важнейшы за ягоныя погляды.
20. Магчымасць у межах закону супрацьстаяць актуальнай уладзе.
21. Абмежаванье дзяржаўных структураў да неабходнага мінімуму.
22. Арганізацыя грамадзтва й пастава людзей на супрацоўніцтва й пошук магчымасцяў паразуменья й кампрамісу.
23. Абавязак жыхароў клапаціцца пра сваё асяродзьдзе й арганізоўваць яго для агульнага добра.
24. Непрыніцце любых формаў расізму й дыскрымінацыі.
25. Дзяржава гарантуе грамадзяnam свабоду дзеяньня й пачуцьцё бясьпекі ў сферы індывидуальнай свабоды й права на ўласнасць.

* При падрыхтоўцы гэтага дадатку былі скрыстаныя матэрыялы Фундацыі “Адукацыя для дэмакратыі”.

5. Школьны дыскусійны клуб

Мэта школьнага дыскусійнага клубу:

Стварэнье навучальнага асяродку для моладзі, дзе яна магла б атрымаць ня толькі веды, але неабходныя для дарослага жыцьця кампэтэнцыі: фармуляваць і адстойваць сваё гледзішча, слухаць аргумэнты іншых, цывілізавана й бесканфліктна весьці дыскусію.

Ідэя дыскусійнага клубу вельмі простая. Калі два чалавекі маюць па яблыку ды абмяняюцца імі – у кожнага застанецца па аднаму яблыку. Але калі гэтыя ж людзі маюць па адной ідэі ды абмяняюцца імі, то кожны будзе мець па дзьве ідэі.

Прыкладна такую абвестку (*мал.1*) можна разъмасыць на школьнай дошцы абвестак. У нашым выпадку да гэтай абвесткі штотыдзень дадавалася афіша (*мал.2*), дзе абвяшчалася тэма наступнай дыскусіі. На працягу году (зь перапынкамі на канікулы) гэтыя абвесткі зьбіралі ў дыскусійным клубе ад 7 да 45 удзельнікаў.

Малюнак 1

Абвестка школьнага Дыскусійнага клубу

Дыскусійны клуб для моладзі

Ідэя дыскусійнага клубу вельмі простая. Калі два чалавекі маюць па яблыку ды абмяняюцца імі, - у кожнага застанецца па аднаму яблыку. Але калі гэтыя ж людзі маюць па адной ідэі ды абмяняюцца імі, то кожны будзе мець па дзьве ідэі.

Калі Вы хочаце знайсьці сяброў і аднадумцаў?

ДАЛУЧАЙЦЕСЯ да плянаваньня і
прыходзьце на сустрэчы Дыскусійнага
клубу шточацьвер у 18.30

ДЗЕ?!

Малюнак 2

Афіша Моладзевага дыскусійнага клубу

5.1. Як заснаваць школьны дыскусійны клуб

1. Падрыхтоўчы этап.

Для падрыхтоўкі першага паседжанья клубу патрэбна правесьці нараду ініцыятыўной групы.

На гэтай нарадзе:

- Зацьвердзіць тэму;
- Вызначыць адказных за падрыхтоўку паседжанья;
- Запрасіць экспертаў (экспертамі могуць быць запрошаныя спэцыялісты альбо вучні, якія загадзя вывучалі тэму дыскусіі);
- Прадумашь форму правядзення першай дыскусіі;
- Прайнструктаваць вядоўцу.

Арганізацыйныя пытаньні надалей можна вырашаць напрыканцы кожнага паседжанья. Вельмі важна, каб самі ўдзельнікі вызначалі тэмы, якія іх цікавяць, і бралі на сябе адказнасць за падрыхтоўку й вядзенне клубу.

2. Выпрацоўка правілаў дыскусіі.

Пажадана гэтыя правілы выпрацаваць разам з удзельнікамі на адным зь першых паседжаньняў. Правілы прымаюцца кансэнсусам. Вядоўца павінен нагадаць удзельнікам, што гэтыя правілы будуць дзейнічаць толькі падчас паседжанья клубу. Вядоўца павінен прасачыць, каб выпрацаваныя правілы датычылі працэдуры, а не асабовых якасцяў ці псыхалягічнага стану ўдзельнікаў.

Прыкладам, сярод правілаў могуць быць:

- Слухаць і чуць;
- Не перапыняць;
- Выказвацца ад сябе;
- Адзін чалавек прамаўляе ня больш за 3 хвіліны;
- Дазваляецца крытыкаваць думку, а не асобу.

Але ня могуць быць:

- актыўна ўдзельнічаць;
- мець добры настрой;

– ня крываўдзіца й г.д. Проста таму, што гэта ад удзельнікаў не залежыць.

На наступных паседжаньнях можна нагадаць нормы, выпрацаваныя раней для арганізацыі сумеснай працы, дадаць пры неабходнасці новыя.

Эфектыўнасць дыскусіі залежыць ад актуальнасці й яснай фармулёўкі пытання, яснай пастаноўкі, што й навошта абмяркоўваецца. Пры фармуляваныні праблемы й мэты дыскусіі прадугледжваецца наяўнасць агульных ведаў і пэўных разыходжаньняў у гэтых ведах у вучняў, валоданьне агульнымі тэрмінамі, паняццямі на тэму дыскусіі.

Карысная інфармацыя для вядоўцы.

Мэты дыскусіі звычайна шчыльна звязаныя зь яе тэмай. Шырока сформуляваная тэма прадугледжвае збор і ўпараткованье інфармацыі, пошук альтэрнатываў, інтэрпрэтацыю аргумэнтаў, прыкладаў. Вузка сформуляваная тэма сканчаецца звычайна прыняццём групавога рашэння ў абмяркоўваних пытаньнях. Такім чынам, дыскусія можа быць накіраваная на:

- абдумванье й разгляд пытанняў з розных бакоў, крытычнае стаўленьне да аднаго й таго ж прадмету, зьявы, сітуацыі;
- пошук кампрамісных рашэнняў праблемы, канструюванье новых ведаў;
- зъмену ўстановак;
- стымуляванье творчасці;
- фармаванье камунікацыйных уменньняў і навыкаў вядзенія дыскусіі.

Вядоўца знаёміць удзельнікаў з альгарытмам правядзенія дыскусіі, разъясняе пры патрэбе ролі.

На гэтым этапе неабходна арганізаваць з дапамогай пытанняў і адказаў дапасаванье ў паняццях і тэрмінах сярод навучэнцаў, бо гэта найважнейшая ўмова ўзаемаразуменія ў працэсе абмеркавання, якая будзе садзейнічаць глыбокаму зъмястоўнаму разглядзу праблемы. У адваротным выпадку дыскусія можа пераўтварыцца ў непатрэбную спрэчку, дзе час будзе патрачаны на ўдакладненіе пазыцыяў кожнага з удзельнікаў.

Абавязковай умовай зъмястоўнай дыскусіі ёсьць устаноўка вядоўцы на супрацу, якую разумеюць як яснасць і канкрэтнасць аргумэнтаў, дакладнасць тэрмінаў і азначэнняў, падтрымку сяброўскай атмасфэры,

з аднаго боку, а з другога – аўтаномнасць кожнага ўдзельніка абмеркаваньня, іх уменьне выслушаць да канца, крытычна ставіцца да тэзаў апанэнта й жаданьне выказваць сваё гледзішча.

5.2. Мэтадычныя распрацоўкі тэматычных паседжаньняў Моладзевага дыскусійнага клубу Менску.

Тэма 1: Зъехаць ці застацца? – праблема моладзевай эміграцыі

На съценцы каля ўваходу вывешваюцца 2 аркушы паперы й кладуцца маркеры.

Мэта: вызначэнне тэмаў для наступных сустрэчаў і выяўленне чаканьняў.

Два аркушы фармату А3–А1, з пытаньнямі:

- “Мне б хацелася, каб у Дыскусійным клубе”...
- “Мне б не хацелася, каб у Дыскусійным клубе”...

На наступных сустрэчах гэтыя аркушы могуць мець крыху іншыя загалоўкі:

“Мae прапановы й заўвагі”

“Прапаную тэму”

Уступ

Вітаныні, знаёмыя праводзяцца ў выглядзе гульні “Фанты”. Вядоўца выцягвае пытаньне-фант з капэрты й пытаецца ў кожнага ўдзельніка па чарзе, каму яго задаць. Пасьля пытаньне агучваецца й усе слушаюць адказ.

Пытаньні для інтэрактыўнай гульні:

Ці Вам падабаецца вучыцца?

Нармальна жыць – што гэта значыць для мяне?

Ці беларуская моладзь можа дапамагчы Беларусі?

Ці Вы займаецся спортом?

Што вы любіце есьці?

Ці Вы любіце рана падымацца?

Ці Вы граеце на музычных інструментах?

Ці Вы бывалі за мяжой?
Што б Вы назвалі сваім іменем?
Назавіце рысы тыповага беларуса.
Распавядзіце Ваш любімы анэксот.
Што жадаеце свайму суседу зълева?
Ваш любімы колер?
Ваша любімая жывёліна?
Ці Вы размаўляеце на замежных мовах?
Ці Вы чысьціце зубы штораніцы?
Ці Вы ўмееце плаваць?
Ці Вы ведаеце, што такое Дыскусійны клуб?
Каб я мог выбіраць, я б хацеў нарадзіцца ў(краіне)?

Правілы Дыскусійнага клубу:

- выказвацца ад сябе (Я-выказванье);
- не крытыкаваць асобу (але ня думку);
- не перапыняць, але захоўваць рэгламэнт;
- слухаць і чуць.

Пытаньні для дыскусіі.

Пытаньне 1. Якія пэрспэктывы ў Беларусі ў параўнаньні з краінай эміграцыі?

Выступ экспертаў. Пажадана запрасіць экспертаў, якія маюць асабісты досьвед працяглага жыцця за мяжой падчас вучобы, працы па контракце, інш.

Пытаньне 2. Прычыны эміграцыі моладзі. Зь якіх прычынаў вы б эмігравалі (або не эмігравалі) ў іншую краіну?

Мэтад – маўклівая дыскусія.

Спосаб правядзення:

1. Вядоўца тлумачыць, якім чынам будуць праходзіць дэбаты (гэта асабліва важна, калі дэбаты праводзяцца ўпершыню).
2. Вядоўца падзяляе ўдзельнікаў напалам, садзіць за сталы, выстаўленыя ў шэраг па абодва бакі клясы, і раздае ім аркушы паперы

(A1), на якіх 2 розныя пазыцыі. “Я б эміграваў у іншую краіну, бо...” Я супраць эміграцыі, бо...”

3. Вучні, седзячы па абодва бакі, пачынаюць папарны пісьмовы дыялёг. Вучням з абедзівью групаў адводзіцца 5 хвілінаў для фармуляванья адкрытых аргумэнтаў на карысць пазыцыі, пазначанай на аркушы. Яны запісваюць іх ў форме старанна адрэдагаваных сказаў. У гэты час вучні другой групы рыхтуюцца аргумэнтаваць свой пункт погляду, які змогуць выкласыці падчас дэбатаў.

4. Затым аркушы пераходзяць да партнэраў супрацьлеглага лягеру “праціўнікам эміграцыі” адводзіцца 5 хвілінаў для фармуляванья й запісу сваіх аргумэнтаў на карысць эміграцыі, а “прыхільнікі” дадаюць аргумэнты супраць эміграцыі.

5. Працэдура абмену аргумэнтамі паўтараецца 2–3 разы. Звычайна дастаткова 3–4 раўндаў, каб вычарпаць моцныя аргумэнты. Пасьля гэтага працы зьбіраюцца.

6. Добрай формай падвядзення вынікаў у дэбатах ёсьць пытаньне, звернутае да абодвух бакоў: «Якія былі найлепшыя аргумэнты праціўніка?»

Пытанье 3. Чаму эмігранты ў 3–4-м пакаленіні мараць вярнуцца на Радзіму?

Абмеркаванье ў коле разам з экспертамі.

Пытанье 4. Што можна зрабіць у нашых умовах, каб палепшыць сітуацыю?

Мэтад – мазгавы штурм.

Тэхніка мазгавога штурму вельмі простая. Зьбіраеца група людзей, знаёміцца з проблемай, і кожны пасъля выказвае думкі, як яе вырашыць. Падчас мазгавога штурму ніхто не камэнтуе выказаных думак, не дае ім ацэнкі. Экспэрты съцвярджаюць, што мазгавы штурм можна лічыць удалым, калі пасъля адпаведнай аналітычнай апрацоўкі 5–6 ідэяў акажуцца патэнцыйнымі шляхамі расшэньня проблемы.

Спосаб правядзенія.

1. Вядоўца тлумачыць групе значэньне мазгавога штурму й наступныя прынцыпы:

- мэта – якасць: чым болей ідэяў, тым лепш;
- дай волю фантазіі, не адкідай ідэі толькі таму, што яны не пасуюць да агульнапрынятых схемаў;
- будуй, абапіраючыся на ідэі іншых, хай яны натхняюць цябе;

- устрымайся ад ацэнак – для іх прыйдзе час.

2. Вядоўца дае сыгнал пачатку. Ён рэгіструе ідэі. Падчас акту творчага мысьленьня падтрымлівае нязмушаны парадак, запрашае ўсіх да дзейнага ўдзелу, сочыць, каб пэўныя асобы не падпрарадковалі сабе хаду дыскусіяў. Ён адразу рэагуе, калі прынцыпы парушаюцца. Акт працягваецца датуль, датуль новыя ідэі будуць біць шырокім струмянём. Калі струмень ператворыцца ў павольны цурок, вядоўца сканчае дэбаты.

3. Пасля кароткага перапынку, неабходнага, каб удзельнікі змаглі пераключыцца з творчага на крытычнае мысьленьне, надыходзіць фаза ўпрарадкованыя ідэяў (съпіс ідэяў можна перапісаць і раздаць удзельнікам). Затым, згрупаваўшы ідэі, удзельнікі па чарзе аналізуюць іх, выбіраючы ў дэталізуючы тыя, якія пададуцца ім патэнцыйными рашэннем проблемы.

Карысная інфармацыя з тэмы.

Рэгулярны прыплыў выхадцаў з Беларусі ў заходнія краіны зазначыўся ў канцы 1980-х гадоў. З 1988 па 1999 гг. атрымалі дазвол на эміграцыю каля 143 тыс. чалавек. На 1999 г., паводле неафіцыйных звестак, каля 500 тыс. беларусаў жыло ў ЗША, каля 100 тыс. – у Канадзе, дзесяткі тысячаў у Аргентыне, Бразыліі, Францыі, Бэльгіі, Германіі, а таксама ў новых цэнтрах беларускае дыяспары – Вялікабрытаніі й Аўстраліі. Прыкладна 250–400 тыс. беларусаў Белаосточчыны апынулася ў Польшчы па вызначэнні пасъляваенных дзяржаўных межаў. Пасля распаду СССР на ягоных былых абшарах апынулася бальшыня ўсіх замежных беларусаў: у Рәсей іх больш за 1 млн. чалавек, ва Ўкраіне больш 400 тыс., Казахстане – 110 тыс., Латвії – амаль 100 тыс., Літве – 55 тыс., Эстоніі – 25 тыс. і г. д. У Латвіі Амэрыцы – 350 тыс. беларусаў.

На мяжы 20–21 стст. за межамі Беларусі жыве каля 3,5 мільёнаў беларусаў. Духоўнай асновай нацыянальнага самавызначэння, праявай самабытнасці, адметнасці сталі створаныя ў замежжы працай і ахвярнасцю многіх беларусаў грамадзкія, палітычныя, асветна-культурныя, навуковыя, рэлігійныя арганізацыі, суполкі мастакоў, нацыянальныя друк і асьвета, культурныя цэнтры, музеі й архівы, мастацкія калектывы, пабудаваныя храмы.

Фармальная становішча цяпер значна больш спрыяльнае для беларусаў у замежжы, чым некалі, бо маєм сваю дзяржаву, амбасады, прадстаўніцтвы, нас прызнаюць, з намі лічацца. Нічога такога ня мела эміграцыйная моладзь у 20-30-х, ці 40-х гадах. Чыноўнікі вызъверваліся

на слова “беларус”. Прозвішча нават не маглі запісаць у дакумэнтах па-беларуску. Але беларусы змагаліся за сваё. Пасьля 2-й Сусьеветнай вайны беларусы сталі “сусьеветнай нацыяй”, гэта значыць, што, як і бальшыня іншых народаў, яны сталі жыць на ўсіх кантынэнтах, у шмат якіх краінах за мяжой, і, галоўнае, сталі падтрымліваць там сваё культурна-нацыянальнае існаванье.

Для разагі. Паводле дасьледаваньняў, праведзеных НСЭПД у верасьні 2003г., 40 % дарослага насельніцтва хацелі б кудысьці эміграваць, хаця ў краіне няма ніякіх міжканфесійных, міжэтнічных альбо іншых канфліктав. Прычым, паводле Міністэрства працы, большасць з гэтых 40 адсоткаў гатовыя працеваць за мяжой “на любых умовах”. Найбольш схільныя зъмяніць краіну пражываньня маладыя адукаваныя беларусы – выпускнікі сярэдніх і вышэйшых установаў (больш за 75 %). Такі высокі эміграцыйны патэнцыял прынята тлумачыць сацыяльна-эканамічнымі й палітычнымі прычынамі: большасць з апытаных людзей незадаволеныя разъвіцьцём дэмакратыі ў краіне, станам правоў чалавека, адсутнасцю палітычных ды эканамічных свабод. І слова стабільнасць, якім так ганарацца нашыя цяперашнія ўлады, для гэтых людзей азначае стабільную немагчымасць наладзіць нармальнае годнае жыцьцё на Радзіме. І наогул, стабільнасць у наш дынамічны час ужо даўно ня мае станоўчага сэнсу. Бо за нашу сёньняшнюю стабільнасць будзем расплочвацца ня толькі мы, але й наступныя пакаленыні.

Аднак нежаданьне прыкладаць намаганьні, каб зъмяніць ситуацыю да лепшага ў сябе дома й будаваць сваю будучыню на Радзіме, цяжка растлумачыць толькі эканамічнымі прычынамі. То, што каля 3 мільёнаў людзей упэўненыя, што для рэалізацыі паспяховай кар'еры моладзі лепш паехаць за мяжу, тлумачыцца элемэнтарнай грамадзянскай неадукаванасцю гэтых людзей. На жаль, сярод гэтых людзей ёсьць вялікі адсотак бацькоў, настаўнікаў, шчыра жадаючых навучыць сваіх дзяцей, як і дзе знайсці лепшую долю, тым самым пазбаўляючы перспектывы ня толькі іх, але й краіну*.

Тэма 2 : Рок і незалежнасць

Да пачатку паседжаньня гучыць беларуская рок-музыка (гурты НРМ, Крама, Нэйрадзюбель, Уліс, інш)

Уступ

– прадстаўленыне тэмы й мэты сустрэчы, экспэртаў;

** Гл.: Мацкевіч Т. Грамадзянская адукцыя ў школе. Бюлетэнь ТБШ. № 6, 2004.

– абмен думкамі. Вядоўца прапануе пачаць з адказаў на пытаныні: “Што для мяне значыць рок?” і “Што для мяне значыць незалежнасць?”
Адказваюць па чарзе ўсе ўдзельнікі й экспэрты.

Правілы клубу:

- выказвацца ад сябе (Я-выказваньне);
- не крэтыкаваць асобу (але ня думку);
- не перапыняць, але захоўваць рэгламэнт;
- слухаць і чуць;
- выказвацца ня больш за 2 хвіліны, але гэта ня тычыцца экспертаў.

На съценцы 2 аркушы паперы:

- мае прапановы й заўвагі;
- прапаную тэму.

Пытаныні для дыскусіі.

Пытаныне 1. Якія настроі адлюстроўвае рок і якія рысы маюць людзі, якія слушаюць рок?

Рок – гэта музыка пратэсту ці ўцёкі ад рэальнасці?

Пытаныне 2. Якая глеба патрэбная для рок-музыкі? Ці ёсьць глеба для разьвіцця беларускай рок-музыкі?

Пытаныне 3. Ці ўзаемазвязаныя паміж сабой паняцьці “рок” і “незалежнасць”? Якія перспектывы беларускага року?

Тэма 3: Пад якім съцягам?

Уступ

Вітаныне новых удзельнікаў, знаёмы (кожны піша на аркушы паперы сваё імя).

На съцяне мапа Эўропы. Кожная краіна прадстаўленая выявай гербу й съцягу.

Правілы дыскусіі:

- слухаць і чуць;
- не перапыняць;

– выказвацца ад сябе.

Уводзіны (Слова бярэ вядоўца).

Кожная краіна, кожны народ адрозніваеца ад іншых: моваю, звычаямі, вонраткай, выглядам. Кожны народ і краіна маюць свае знакі. Гэта – герб і сцяг. Гербы ёсця гэта людзі прыдумалі даўно. Рыцары малівалі знакі свайго роду – гербы на штыках. Па гербах на штыках і па каляровых сцягах ваяры маглі ў гарачым бое пазнаць, дзе свае, а дзе чужынцы. Лічылася, што войска, якое страйціла сцяг, пацярпела паразу й пакрылася ганьбай. Таму сцяг бераглі як вока.

Пасыля ўступу да тэмы вядоўца пачынае задаваць аўдыторыі розныя пытанні, спрабуючы выклікаць удзельнікаў на дыскусію.

Пытанні для дыскусій

Пытанне 1. Што ёсьць для моладзі нацыянальная сымболіка?

Пытанне 2. Дзяржаўная сымболіка: пытанне культурнае ці палітычнае?

Пытанне 3. Ці маюць беларусы праблемы з пачуцьцём годнасці?

Пасыля таго як дыскусія будзе завершаная, слова перадаеца экспэрту.

Экспэрт дае звесткі пра гісторыю сымбаляў ўсходнепалескіх краінаў: калі яны ўзьніклі, чаму маюць такія колеры, паводле якіх геральдычных прынцыпаў пабудаваныя. Вельмі добра выкарыстаць для ілюстрацыі кампутарную прэзэнтацыю Power Point.

Пасыля выступу эксперта ўдзельнікам зноў прапануеца распачаць дыскусію на пытанні, агучаныя экспертом.

Тэма 4: Аб'яднаная Эўропа: элемэнты збліжэння і супрацьстаяння

На гэтую тэму прапануем два варыянты правядзення дыскусіі. Першы – для менш падрыхтаванай аўдыторыі. Ён прадугледжвае наяўнасць эксперта, з дапамогай якога ўдзельнікі знаёмяцца з тэмай. Зь ім можна арганізаць дыскусію для пачаткоўцаў.

Другі варыант – дэбаты – патрабуе часу на падрыхтоўку. Ён вельмі эфектыўны для зъяднанай каманды.

I варыянт

Уступ

Вітаньні, знаёмства новых удзельнікаў.

Правілы Дыскусійнага клубу:

- выказвацца ад сябе (Я-выказванье);
- не крэтыкаваць асобу (але ня думку);
- не перапыняць, але захоўваць рэгламэнт;
- слухаць і чуць.

Вывешваецца мапа Эўропы. Бярэцца аркуш фармату А3. Удзельнікам прапануецца назваць краіны, якія сёньня ёсьць сябрамі Эўрапейскага Зьвязу, а таксама робіцца агляд краінаў-кандыдатаў. Усё гэта запісваецца.

Вядоўца (мадэратор) задае розныя пытаньні ўдзельнікам з мэтай высьветліць іхныя веды па дадзенай тэме. Такім пытаньнямі могуць быць:

- Ці ведаеце Вы, як і чаму быў утвораны Эўрапейскі Зьвяз?
- Якія ў ім органы кіраванья?
- Ці адчуваюць беларусы сябе эўрапейскім народам?
- Чаму у нас шмат назваў фірмаў, крамаў, радыёстанцыяў утрымліваюць слова *Эўропа*, але амаль няма слова *Азія*? (Прыклады: “Эўропа+”, універсам “Эўрапейскі”, “Эўраопт”, эўрамонт...)

Пытанні для дыскусіі

Пытанне 1. Якія, на вашую думку, плюсы й мінусы існаваньня эўрапейскай супольнасці?

Пытанне 2. Ці ёсьць пагрозы страты нацыянальнага сувэрэнітэту для краінаў, якія ўступаюць у Эўразвяз?

Пытанне 3. Ці мае Беларусь шанец далучыцца да Эўразвязу? Пры якіх умовах?

Пасыля ўступу вядоўца альбо экспэрт праводзіць паказ камп'утарнай презэнтацыі PowerPoint, падрыхтаванай па тэме. Для школьнага дыскусійнага клубу экспертам можа быць настаёнік геаграфіі альбо журналіст мясцовай газеты, які расправядзе пра Эўразвяз.

У нашым выпадку презэнтацыя была падрыхтаваная адным з удзельнікаў на прыкладзе Польшчы. У ёй паказваюцца аналітычныя дыяграмы. Так, напрыклад, выкарыстоўваюцца вынікі апытаўняў насельніцтва Польшчы:

- Ці ведаеце Вы прычыны, зь якіх Польшча дамагаеца сяброўства ў ЭЗ?
- Ці гутарыце Вы пра ўступленыне Польшчы ў ЭЗ са сваімі сваякамі, сябрамі, суседзямі?
- Што перадусім: трансфармацыя ці інтэграцыя? (у Польшчы, Літве, Венгрыі, Чэхіі)
- Ці будзе карысным для Польшчы, ЭЗ увядзеныне візаў для грамадзянаў Беларусі, Рasei, Украіны пры перасячэнні мяжы з Польшчай?
- Вы галасавалі “За” ці “Супраць” уступленыня ў ЭЗ?
- Як Вы лічыце, уступленыне Польшчы ў ЭЗ для Вас прынясе:
 - *больш карысці, чым стратаў*;
 - *больш стратаў, чым карысці*;
 - *аднолькава карысці й стратаў*.

Страхі перад стратаю незалежнасці ў Польшчы, Чэхіі, Вугоршчыне.

Магчыма таксама паказаць відэаролікі з элемэнтамі прапаганды, якія выкарыстоўваліся напярэдадні правядзення рэфэрэндуму па ўступленыні ў ЭЗ у Латвіі.

Пасъля паказу презэнтацыі даецца слова эксперту, які дае камэнтар па тэме, а таксама робіць кароткі даклад наконт актуальнай сітуацыі. Пасъля дакладу эксперта задае пытаныні ўдзельнікам, каб выклікаць іх на дыскусію.

Што будзе, калі Беларусь далучыцца да Эўразіяў?

II варыянт.

Другім варыянтам правядзення дыскусіі на тэму “Аб’яднаная Эўропа: элемэнты збліжэння й супрацьстаяння” ёсьць мэтад дэбатаў. Гэты мэтад патрабуе сур’ёнай папярэднай падрыхтоўкі ўдзельнікаў.

Спосаб правядзення:

Дэбаты патрэбныя для самастойнай распрацоўкі аргумэнтаў у спрэчных тэмах.

Гэты мэтад дазвалеяе дамагчыся актыўнага ўдзелу з мэтаю атрымаць больш інфармацыі, а таксама кантролюванага абмену аргумэнтамі.

Вядоўца тлумачыць, якім чынам будуць праходзіць дэбаты (асабліва важна, калі дэбаты праводзяцца ўпершыню).

Вядоўца падзяляе ўдзельнікаў напалам, садзіць за сталы, выстаўленыя паабапал клясы, і раздае ім аркушы паперы (A1), на якіх ёсьць 2 розныя пазыцыі.

“Далучэньне Беларусі да ЭЗ ў перспектыве карыснае, бо...”

“Я супраць далучэньня Беларусі да ЭЗ, бо...”

Падрыхтоўка

На гэтай стадыі фармуюцца дзьве групы. Першая група шукае аргумэнты “за”, а другая – “супраць”. У часе фазы падрыхтоўкі раім дадаваць у групавую гульню разнастайныя другарадныя матэрыялы (газэтныя артыкулы, невялікія тэксты). Групы маюць пазнаёміцца з адпаведнымі аргумэнтамі.

Уласна дэбаты

Дыскусія вядзеца паводле наступных правілаў:

- Кожны бок прызначае некалькі ўдзельнікаў, якія сядают за стол адзін насупраць другога.
- Арганізатор дыскусіі адкрывае дэбаты й дае выступіць кожнаму боку.
- Пачынае дэбаты (прыкладам) рэпрэзэнтант групы “за”. Ён выступае на працягу пэўнага часу (прыкладам, 1 хвіліны), пасьля слова даеца рэпрэзэнтанту ад групы “супраць”, пасьля зноў удзельнік з групы “за” і Г.Д.
- Часу, вылучанага для кожнага выступу, удзельнікі маюць строга прытрымлівацца. Удзельнікі дыскусіі мусіць спыніць выступаўца па тым, як умоўлены час скончыўся. На выступ мае выдавацца ад 30 сэкундаў да 1 хвіліны.
- Па тым, як кожны ўдзельнік меў магчымасць выступіць і кола “замкнулася”, вяртаемся да пачатковага пункту.
- Пры канцы дэбатаў мае адбыцца супольны пленум ці галасаванье.

Час

30-40 хвілінаў аддаецца на падрыхтоўку, 15-20 хвілінаў на дэбаты й 15-20 хвілін на падсумаванье.

ЧАСТКА III

МАГЧЫМАСЬЦІ ДАЛУЧЭНЬЯ ДА ЭЎРАПЕЙСКІХ ПРАГРАМАЎ

Такіх праграмаў нямала. Адзін з прыкладаў – праграма “Моладзь”, якая спрыяе мабільнасці й нефармальнай адукацыі маладых людзей. Праз гэтую праграму Эўрапейскія школьнія клубы могуць беспасярэдне контактаваць з раўнагодзевымі ў краінах ЭЗ, атрымліваць дадатковую адукацыйную й іншыя магчымасці. Прапануем вашай увазе кароткі яе агляд.

Праграма акцыяյу “**Моладзь**” Эўрапейскай Супольнасці прапануе фінансаваныне разнастайных пэрспэктываў для маладых людзей ва ўзросце 15-25 гадоў – жыхарамі 30 краінаў (15 краінаў-удзельніц Эўразьвязу ды іншых краінаў, якія ўваходзяць у праграму), а таксама іншых краінаў, якія могуць браць удзел у праграме (гл. ніжэй).

Праграма разылічаная на сэм гадоў (2000-2006) з агульным бюджетам 520 млн. эўра. Яна яднае ранейшыя праграмы “**Моладзь для Эўропы**” й “**Эўрапейская валянтэрская служба**”.

Праграма “Моладзь” намагаецца забясьпечыць маладым людзям магчымасць падарожжаў і шанец актыўна ўдзельнічаць у жыцці дынамічнай Эўропы. Мэта праграмы: спрыяць супрацы ў сфэры маладзевай палітыкі на базе нефармальнай адукацыі й трэнінгаў, праз досьвед і абмен маладзі й маладзевых супрацоўнікаў у Эўразьвязе, праграмных і трэціх краінах.

Праграма “Моладзь” на эўрапейскім роўні дае маладым людзям, маладзевым супрацоўнікам і іншым людзям, якія маюць адказную пасаду ў маладзевай сферы, абшар для вывучэння, эксперыменту і інавацыяў. Гэта інтэгруе дасягнуты досьвед, спрыяе пошукам, інавацыям, якасным дзеяньням у межах пяці акцыяў праграмы.

Праграма “Моладзь” і яе акцыі адбываюцца ў межах агульных стратэгіяў дзеяньняў краінаў – сяброў Эўразьвязу дзеля карысці й разъвіцця маладзі. Гэтыя стратэгіі маюць мэтай:

- *спрыяньне маладым людзям атрымаць веды, здольнасці й навыкі, якія дапамогуць ім у іхным будучым разъвіцці*
- *падтрымку маладзёвых ініцыятываў, прадпрымальніцтва й креацыйнасці*
- *спрыяньне актыўнаму ўдзелу маладых людзей у грамадстве й усьведамленню іх як адказных грамадзянаў*

- падтрымку маладых людзей у іхным жаданыні рабіць актыўны ўклад у стварэньне Эўропы й ва ўзмацненіне пачуцьця эўрапейскай еднасці
- дапамогу у выхаваныні павагі да правоў чалавека й змаганыні з расізмам і ксэнафобіяй
- супрацу ў моладзевай сферы, дапамогу маладым людзям убачыць Эўразьвяз як частку гістарычнага, палітычнага, культурнага й сацыяльнага асяродзьдзя.

Праграма “Моладзь” складаецца зь пяці так званых акцыяў: *Акцыя 1* (Моладзь для Эўропы), *Акцыя 2* (Эўрапейская валянтэрская служба), *Акцыя 3* (Моладзевыя ініцыятывы), *Акцыя 4* (Супольныя акцыі) і *Акцыя 5* (Акцыі дзеля падтрымкі).

Краіны, якія могуць удзельнічаць у праграме

1. Праграмныя краіны

Краіны, якія могуць удзельнічаць ва ўсіх пяці акцыях праграмы “Моладзь”, называюцца праграмнымі краінамі. Гэта:

- **15 краінаў Эўразьвязу (ЭЗ):** Аўстрыя, Бэльгія, Данія, Фінляндыя, Францыя, Нямеччына, Грэцыя, Ірландыя, Італія, Люксэмбург, Нідэрлянды, Партугалія, Гішпанія, Швэцыя, Вялікабрытанія.
- **Тры краіны Эўрапейскай асацыяцыі вольнага гандлю (EFTA) – сябры Эўрапейскай эканамічнай прасторы (ЕЕА):** Ісьляндыя, Ліхтенштайн, Нарвегія.
- **Краіны – кандыдаты на ўступ у ЭЗ (12 краінаў):** Вугоршчына, Кіпр, Латвія, Літва, Мальта, Польша, Славаччына, Славенія, Чэхія, Эстонія, Румынія, Баўгарыя*.

* *** Заўв. рэд.: З 1 траўня 2004 г. 10 краінаў з 12, апрача Румыніі й Баўгарыі, сталі правадзейнымі сябрамі ЭЗ.

2. ЭўраMэд і Трэція краіны

Гэта краіны ў іншых частках сьвету, якія могуць удзельнічаць у Акцыях 1, 2 і 5 праграмы “Моладзь”. Беларусь уваходзіць у съпіс *Прыярытэту I (СНД)*: Арменія, Азэрбайджан, Беларусь, Грузія, Малдова, Расея, Украіна.

Асаблівасці супрацоўніцтва з “трэцімі” краінамі

Праз падтрымку моладзевага супрацоўніцтва з трэцімі краінамі Эўрапейская камісія мае мэтай пабудаваць доўгатэрміновае грунтоўнае партнэрства, а таксама стымуляваць абмен досьведам у моладзевай працы й ноў-хаў паміж няўрадавымі й дзяржаўнымі структурамі Эўразьвязу ў трэціх краінаў. Дзейнасць у межах праграмы “Моладзь” з трэцімі краінамі дазваляе ўдзельнікам лепей зразумець іхны стан, культуру, асаблівасці.

Крытэрыі ў асаблівасці працы з трэцімі краінамі

- Толькі *Акцыя 1* (Моладзь для Эўропы), *Акцыя 2* (Эўрапейская валянтарская служба) і *Акцыя 5* (Акцыі падтрымкі) адкрытыя для супрацы з трэцімі краінамі.
- Праекты павінны ўключачыць у сябе трэція краіны з аднаго рэгіёну (напрыклад, СНД).
- Краіны-кандыдаты на ўступ у Эўразьвяз і краіны Эўрапейскай эканамічнай прасторы/Эўрапейскай асацыяцыі вольнага гандлю, што ўдзельнічаюць у праекце, ня могуць перавышаць колькасць эўразьвязаўскіх краінаў.

Хто можа ўдзельнічаць?

Маладыя людзі ва ўзроўніце 15-25 год уключна, моладзевыя асацыяцыі й мясцовыя НДА, якія легальна жывуць/знаходзяцца ў адной з трэціх краінаў і ў 15 краінах Эўразьвязу.

У дадатак да агульных палажэнняў праграмы “Моладзь”, акрэслененія ў Даведніку карыстальніка, дзейнасць у трэціх краінах павінна адпавядаць наступным асобным крытэрам для кожнай акцыі:

Акцыя 1 – Моладзь для Эўропы, сумесна з трэцімі краінамі

- Яны павінны быць шматнацыянальнымі й уключачыць прынамсі чатыры краіны.
- Яны павінны ўключачыць прынамсі дзеяве краіны ЭЗ.

- Яны павінны ўключачь прынамсі дзьве краіны аднаго рэгіёну трэціх краінаў.
- Мусіць быць балянс паміж колькасцю праграмных краінаў і трэціх краінаў у кожным праекце. Нацыянальныя групы павінны быць збалансаваныя й складацца прыкладна з аднолькавай колькасці ўдзельнікаў.

Акцыя 2 – Эўрапейская валянтэрская служба, з трэцімі краінамі

- Колькасць валянтэраў: да 20 валянтэраў у адным праекце.
- Колькасць валянтэраў з прымаючага боку абмежаваная чатырма, зь якіх ня больш за два могуць быць з адной краіны.
- Перамешванье дасылаючых краінаў: Калі ў праекце больш за два валянтэры, яны павінны быць з розных краінаў сталага знаходжанья ў збалансаванай колькасці.

Акцыя 5 – Акцыі падтрымкі, з трэцімі краінамі

- Від дзейнасці 9 (падтрымка якасці й інавацыяў) не распаўсюджваецца на супрацу з трэцімі краінамі. Таксама не падтрымоўваецца дзейнасць у межах *Акцыі 3 і Акцыі 4* праграмы “Моладзь”.
- Супраца павінна быць шматнацыянальная, г. зн. прынамсі чатыры краіны-ўдзельніцы.
- Сярод іх мусіць быць прынамсі дзьве праграмныя краіны (зь якіх прынамсі адна павінна быць краінай ЭЗ).
- Яны павінны ўключачь прынамсі дзьве трэція краіны з аднаго рэгіёну.
- Віды дзейнасці 1 (стажы / акрэсленне працы) і 2 (паездкі дзеля выкананья), а таксама дзейнасць з мэтаю разывіваць эўрапейскі валянтарыят (рух дабрахвотнікаў) з трэцімі краінамі, могуць уключачь толькі дзьве ці тры партнэрскія краіны.

Як падаць заяўку?

- Аплікацыі павінны быць пададзеныя своечасова да цэнтралізаваных тэрмінаў падачы (1 лютага, 1 чэрвеня, 1 лістапада).
- Усталюй і ўзгадні праграму праекту разам з партнэрскімі арганізацыямі. Толькі адна каардынацыйная арганізацыя адказвае за падачу аплікацыі, а таксама за выкананне праекту. Яна атрымае грант на ўвесы праект і будзе адказваць за перадачу іншым партнёрам іхнае часткі гранту. Арганізацыя-каардынатор таксама адказвае за справаздачу і прадастаўленне выніковых разылікаў.

Дадатковую інфармацыю можна атрымаць на старонцы europa.eu.int/comm/youth/. Прапануеца звярнуць асаблівую ўвагу на User's Guide і сыпіс нацыянальных агенцтваў у праграмных краінах, якія могуць дапамагчы ў пошуку партнэраў.

Кароткія звесткі пра аўтараў

Вольга Калядা – намесніца дырэктара Ждановіцкай сярэдняй школы Менскага раёну.

Тамара Мацкевіч – кіраўніца адукацыйнага аддзелу ГГА “Цэнтар Супольнасць”. Каардынатар праграмы “Настаўнік. Школа. Грамадзтва” – праграмы мэтадычнай і грамадзянскай адукацыі настаўнікаў. Скончыла фізычны факультэт БДУ, выкладае фізыку ў Гуманітарным ліцэі імя Якуба Коласа.

Алена Кулаева – сябра ГГА “Цэнтар Супольнасць” і РГА “Таварыства беларускай школы”. Каардынатар праграмы “Настаўнік. Школа. Грамадзтва”. Паводле адукацыі сацыяльны пэдагог.

Радаслава Вячорка – кіраўніца Менскага моладзевага дыскусійнага клюбу. Студэнтка БДЭУ.